

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку
бібліотеки ЗВО цифрової епохи
в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу,
наукової та дослідницької
діяльності ЗВО

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

11 листопада 2021 р.

Миколаїв • 2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

**СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ ЗВО
ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ В СТРУКТУРІ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, НАУКОВОЇ ТА
ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

11 листопада 2021 року

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека,
пр. Героїв України, 9*

Миколаїв–НУК–2021

УДК 027.7 : 37.091.2

ОРГАНІЗАТОРИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Наукова бібліотека

ОФІЦІЙНІ ПАРТНЕРИ:

Українська бібліотечна асоціація
Миколаївська обласна бібліотечна асоціація

Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.
Претензії до організаторів не приймаються.

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 11 листоп. 2021 р. – Миколаїв : НУК, 2021. – 93 с.

До збірки матеріалів конференції увійшли доповіді та виступи фахівців бібліотечно-інформаційної сфери з нагальних питань функціонування бібліотек ЗВО, а саме: цифрової трансформації бібліотек; тренди розвитку книгозбірень; формування основ інформаційно культури та академічної доброчесності; впровадження цифрових бібліотечних сервісів; досвіду роботи з питань інформаційної компетентності; перспектив інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек; ролі бібліотеки у соціокультурному розвитку навчального закладу тощо.

УДК 027.7 : 37.091.2

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2021

© Наукова бібліотека Національного
університету кораблебудування імені адмірала
Макарова, 2021

З М І С Т

Белодєд О. В. Науково-дослідницька робота Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова: історичний та практичний аспекти	5
Білоножко К. С. Академічна доброчесність та основи інформаційної культури для викладачів та здобувачів освіти в НУК імені адмірала Макарова	13
Домашева І.Л. Вони підкорили століття (рідкісні і цінні видання з фонду Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова)	17
Картузов К. М. Тренди розвитку бібліотек на початку ХХІ століття: читання у цифрову епоху	20
Киричок І. В. Просування принципів академічної доброчесності в медичному університеті: колаборація бібліотеки та академічної спільноти	25
Корольова Т. Д. Формування інформаційної компетентності здобувача вищої освіти як запорука дотримання академічної доброчесності	30
Костирко Т. М. Цифрова трансформація університетських бібліотек – від інформування до навчання	37
Кузнецова І. В. Бібліотека ЗВО у соціокультурному просторі	41
Матвієнко О. Б. Роль бібліотек ЗВО у формуванні екологічного світогляду	47
Молчанова С. А., Бичко О. М. Формування академічної доброчесності та інформаційної культури в бібліотеках ЗВО	51
Петренко О. А. Цифрові бібліотечні сервіси для дослідників: опитування науковців та реакція бібліотекарів ДНУЗТ	57
Сидоренко А. І. Креативно-творчі складові в навчальному процесі майбутніх фахівців інформаційної сфери	62
Сидоренко Т. В. Формування цифрових компетентностей майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи	69
Сімоненко Н. Є. Ювілейна виставка як засіб популяризації досягнень вченого	78
Шершун Т. М. Архівний фонд Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І.І. Мечникова як структурована інформаційна база дослідницької діяльності	83
Ястремська Г. А., Фисенко І. А. Особливості надання послуг інформаційно-бібліографічним відділом бібліотеки МНАУ в умовах карантинних обмежень	89

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

УДК 027.7:001.891

Бєлодєд О. В.,

заступник директора з наукової роботи

Наукової бібліотеки,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Україна, м. Миколаїв, 54007,

проспект Героїв України, 9

olena.beloded@nuos.edu.ua

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА
МАКАРОВА: ІСТОРИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Анотація: У статті викладено аналіз науково-дослідницької діяльності Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова в історичному та практичному аспектах. Розглянуто сучасні напрями науково-дослідницької роботи у зв'язку з трансформацією діяльності бібліотеки. Висвітлено роль наукових досліджень в управлінні інноваційними процесами.

Ключові слова: наукові дослідження; науково-дослідницька робота; університетська бібліотека.

Бібліотека закладу вищої освіти є не тільки джерелом знань для вчених, викладачів, студентів, але й сама веде активну та різноманітну дослідницьку роботу для того, щоб визначати пріоритети своєї діяльності та обирати оптимальні шляхи вирішення нагальних проблем.

Науково-дослідницька робота книгозбірні закладу вищої освіти спрямована на:

- розвиток наукових основ удосконалення бібліотечно-бібліографічного, інформаційного обслуговування професорсько-викладацького складу, наукових співробітників і студентів вишу;
- створення раціональної технології, підвищення ефективності та якості своєї роботи;
- проведення інформаційних аналізів для визначення основних напрямів розвитку.

Науково-дослідницька робота є невіддільною частиною наукової діяльності Наукової

бібліотеки НУК ім. адм. Макарова.

Пріоритетними напрямками роботи Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова (далі НБ) є удосконалення технологічних процесів бібліотечно-бібліографічного та науково-інформаційного обслуговування користувачів, створення раціональної технології та підвищення якості роботи на основі проведення прикладних досліджень для забезпечення освітнього процесу та ефективності науково-дослідницької роботи в університеті.

Відтак, нові завдання, які стають перед бібліотекою, окреслюють діапазон науково-дослідницької діяльності, формують та визначають нові актуальні теми досліджень.

Напрями науково-дослідницької роботи визначаються за допомогою моніторингу змін у діяльності бібліотеки, аналізу рівня роботи.

Аналіз звітних матеріалів свідчить про те, що, починаючи з 70-х років, бібліотекою проводились локальні дослідження, які мали переважно прикладний характер і були спрямовані на удосконалення діяльності окремих ділянок роботи бібліотеки.

Характерною рисою дослідницьких тем періоду 70х–80х років був пошук ефективних підходів до організації інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів, виявлення проблем, з якими стикаються користувачі книгозбірні. Пріоритетною тематикою досліджень були питання використання довідково-бібліографічного апарату бібліотеки (дослідження, яке проводилось у 1972 р.) та якості бібліотечного обслуговування (дослідження 1988 р.).

Період 2001–2010 років характеризується активізацією проведення соціологічних та маркетингових досліджень. У цей період були проведені наступні наукові розвідки за такими темами:

- соціологічне дослідження "Студентська молодь: інформаційні потреби" (2001 р.);
- соціологічне дослідження "Імідж бібліотеки та бібліотекаря вищого навчального закладу інформаційного суспільства" (2002 р.);
- комплексне соціологічне дослідження "Бібліотека очима користувачів" (2003–2005 рр.);
- соціологічне дослідження з питань реформування вищої освіти в Україні (2007 р.);
- маркетингове дослідження "Аналіз використання електронних ресурсів бібліотеки НУК користувачами електронного читального залу" (2008 р.);
- соціологічне дослідження "Вивчення впливу електронного середовища на читання користувачів бібліотек ВНЗ" (2010 р.).

Коротко зупинимось на Комплексному соціологічному дослідженні "Бібліотека очима користувачів", яке проводилось у 2003–2005 роках у три етапи серед трьох категорій користувачів бібліотеки: студентів початкових курсів, студентів III–IV курсів та професорсько-викладацького складу університету. Дослідження мало на меті удосконалення та визначення перспективних шляхів підвищення рівня бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів, виявлення найбільш ефективних форм використання інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів та розширення співпраці у системах "Бібліотека – читач", "Бібліотека – кафедра". Завдяки проведеному дослідженню була отримана цінна інформація відносно оцінки стану комфортності бібліотеки, сервісного обслуговування, тематичного складу фонду тощо. Респонденти висловили слушні побажання та пропозиції щодо поліпшення роботи бібліотеки, а саме: придбання комп'ютерної техніки, розширення доступу до електронного каталогу бібліотеки, створення зручної пошукової системи, покращення матеріально-технічної бази бібліотеки. Отже, проведене комплексне дослідження дозволило отримати об'єктивну картину окремих напрямів діяльності бібліотеки та визначити шляхи подальшого розвитку книгозбірні.

Таким чином, науково-дослідницька діяльність цього періоду характеризується тим, що досліджувані теми були актуальними, приділялась більша увага дослідженню ролі і місця бібліотеки в сучасних умовах, вивченню інформаційних потреб та запитів різних категорій користувачів, формуванню, збереженню, використанню та відповідності читацьким запитам документних ресурсів бібліотек тощо.

У 2010 році Науковій бібліотеці НУК ім. адм. Макарова рішенням Вченої ради № 7 від 17.09.2010 р. за вагомий внесок в інформаційне забезпечення освітнього процесу та наукову діяльність вишу надано статус "Наукова". Протягом останніх десяти років у діяльності бібліотеки важливе місце займає науково-дослідницька робота, вона здійснюється на основі Концепцій розвитку діяльності книгозбірні, що розробляються кожні п'ять років.

Науково-дослідницька робота періоду 2011–2021 років характеризується різноманітністю видів та тематики досліджень. Тематика науково-дослідницьких робіт спрямовується на забезпечення якісних змін усіх складових бібліотечно-інформаційної діяльності відповідно до нагальних завдань, які стоять перед бібліотекою.

Можна виділити основні види досліджень, що проводились Науковою бібліотекою в цей період, а саме: соціологічні (у т. ч. міжвузівського рівня), наукометричні дослідження та моніторинги.

Соціологічні дослідження (у т. ч. міжвузівського рівня) були присвячені вивченню

користувачів як інформаційного середовища бібліотеки закладу вищої освіти.

За цей період проведено:

- міжвузівське соціологічне дослідження "Молодий працівник бібліотеки ВНЗ: погляд у майбутнє" (2011 р.);
- міжвузівське соціологічне дослідження "Інноваційна діяльність – ключовий фактор успішного розвитку бібліотеки вишу" (2012 р.);
- міжвузівське соціологічне дослідження "Бібліотека вишу і виховання толерантності сучасної молоді" (2013 р.);
- міжвузівське соціологічне дослідження "Інформаційні потреби наукових працівників вишу на електронні ресурси, що надає НБ НУК, та аналіз активності їх використання" (2014 р.);
- міжвузівське соціологічне дослідження "Модуль компетентностей бібліотечно-інформаційного фахівця майбутнього" (2017 р.);
- соціологічне дослідження "Ставлення вчених НУК ім. адм. Макарова до наукометричних БД Scopus та Web of Science" (2018 р.).

Наукометричні дослідження були спрямовані на оцінювання результативності наукової діяльності вчених університету.

За цей період проведено:

- наукометричне дослідження "Наукометричний аналіз дисертаційного фонду Наукової бібліотеки НУК";
- наукометричне дослідження "Наукометричний аналіз дисертаційного фонду Наукової бібліотеки НУК на допомогу поліпшенню публікаційної активності науковців університету";
- наукометричне дослідження "Дослідження результативності наукової та науково-методичної діяльності Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова у сфері суднобудування та суміжних галузях";
- "Бібліометрична оцінка досліджень з напрямку "Днопоглиблювальні роботи" у БД Scopus";
- "Бібліометрична оцінка досліджень з напрямку наноструктурування промислових металів і сплавів, напилених покриттів у БД Scopus";
- "Бібліометричний аналіз наукових видань, в яких публікуються автори-НПП НУК ім. адм. Макарова (за даними наукометричної бази даних Scopus)".

Моніторинги:

- міжвузівський моніторинг "Бібліотеки ВНЗ м. Миколаєва у віртуальному просторі" (2015 р.);
- "Моніторинг діяльності бібліотек ВНЗ, які входять до складу методичного об'єднання за 2013–2015 рр." (2016 р.);
- "Моніторинг з питань академічної доброчесності" (2018 р.);
- моніторинг "Медіаграмотність студентів та викладачів" (2021 р.).

У 2019–2020 рр. фахівцями бібліотеки вперше було проведено дослідження "Історія Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова: до 100-річчя з дня заснування", предметом вивчення стала історія діяльності бібліотеки з 1920 по 2020 рр. Джерелами дослідження були: архівні матеріали, планово-звітна документація (починаючи з 1963 р.), видання, присвячені історії університету, фотоматеріали, спогади фахівців. Дане дослідження лягло в основу створення книги "Університетська бібліотека: від традиційної до цифрової". Ця книга – результат кропіткої дослідницької праці провідних фахівців бібліотеки на чолі з директором Т. М. Костирко, які підготували матеріал для цього видання, а також видавництва Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, завдяки якому ця книга побачила світ. Книга була презентована на офіційних урочистостях з нагоди 100-річчя заснування бібліотеки, а також у поточному році була представлена видавництвом університету на виставці місцевих видавництв "Миколаївська книга – 2021".

У 2021 році Науковою бібліотекою НУК ім. адм. Макарова проводився моніторинг, метою якого є удосконалення роботи бібліотеки по підвищенню рівня інформаційної компетентності користувачів, зокрема студентів та викладачів вишу, з питань медіаграмотності та безпеки у медіапросторі. Протягом вересня – жовтня поточного року проведено перший етап моніторингу – дослідження рівня сформованості медіаграмотності студентів та їх безпеки у медіапросторі. Опитування проводилось методом анкетування традиційно – за допомогою друкованих анкет – та в онлайн-форматі, за допомогою сервісу Google Форм. Всього в опитуванні взяли участь 300 здобувачів освіти. Дані, отримані під час опитування, будуть проаналізовані та використані для подальшої роботи бібліотеки з питань формування медійно-інформаційної грамотності користувачів.

Результати більшості досліджень були заслухані на щорічних науково-практичних конференціях (у т. ч. всеукраїнського рівня) та семінарах, які організовує Наукова бібліотека НУК ім. адм. Макарова. А саме:

- "Стан і перспективи збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів в добу цифрових технологій" (на базі бібліотеки МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2011 р.);
- "Діяльність бібліотеки вишу: традиційні напрямки та сучасні пріоритети в роботі з урахуванням глобалізаційних умов розвитку суспільства" (на базі бібліотеки МНАУ, 2012);
- "Сучасні аспекти діяльності бібліотеки ВНЗ на новому етапі розвитку комунікацій" (2013);
- "Функції бібліотеки ВНЗ в умовах розвитку науково-комунікаційної сфери" (науково-практичний семінар, 2014);
- "Бібліотека – фундамент освіти, берегиня знань, осередок культури" (2015);
- "Бібліотека і книга в контексті часу" (науково-практичний семінар, 2016);
- "Візія бібліотеки ВНЗ в контексті розвитку сучасних соціокомунікаційних концепцій" (2017);
- "Науково-комунікаційний простір бібліотеки ЗВО: вимоги часу та реалії" (2018);
- "Бібліотека ХХІ століття: виклики, нові можливості, перспективи" (2019);
- "Еволюція сучасної бібліотеки: від класичної до цифрової" (науково-практичний семінар у форматі онлайн, 2020).

Учасниками таких професійних зібрань є керівники та провідні фахівці бібліотек ЗВО м. Миколаєва, які входять до складу методичного об'єднання, керівники та фахівці зонального методичного центру бібліотек ЗВО III та IV рівнів акредитації Півдня України – Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, фахівці бібліотек ЗВО України; а також колеги з Обласної універсальної наукової бібліотеки, Центральної бібліотеки ЦБС для дорослих ім. М. Л. Кропивницького, Науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва.

Результати переважної більшості науково-дослідницьких робіт були опубліковані у збірниках матеріалів всеукраїнських, міжнародних конференцій, фахових та наукових виданнях.

З матеріалами проведених досліджень можна ознайомитись на сайті Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова за адресою www.nuos.edu.ua, у розділі "Наукова діяльність" (підрозділ "Дослідження").

Таким чином, дослідження, що проводяться у бібліотеці, безпосередньо пов'язані з удосконаленням процесів практичної діяльності бібліотеки, розширенням спектру послуг та інформаційних продуктів, що створюються в ній, сприяють впровадженню інновацій. І

надалі за допомогою досліджень удосконалюватимуться окремі напрями роботи книгозбірні.

Наука означає розвиток. Розвиток науково-дослідницької роботи – поступальний і продовжує набирати ваги, що сприятиме перетворенню бібліотеки на науково-інформаційний і дослідницький структурний підрозділ університету.

Список використаних джерел

1. Колесникова, Т. О. Наукові дослідження університетських бібліотек України [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки вищих навчальних закладів: досвід та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11–13 жовт. 2016 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Електрон. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2016-1/dopovidy.pdf#page=27(дата звернення: 29.11.2021). – Назва з екрана.
2. Кунанець, Н. Е. Наукова робота Науково-технічної бібліотеки Національного університету "Львівська політехніка": досягнення та перспективи / Н. Е. Кунанець // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали п'ятої міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 11–12 верес. 2013 р. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Львівська політехніка", Наук.-техн. б-ка ; [редкол.: О. В. Шишка та ін.]. – Львів, 2013. – С. 34–51.
3. Шалиганова, А. Від регіональних до всеукраїнських Короленківських читань: (з історії наукових досліджень кадрово-управлінської політики бібліотек) / А. Шалиганова // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2020. – № 2. – С. 2–7.

Белодед Е. В.,
заместитель директора по научной работе Научной библиотеки,
Национальный университет кораблестроения
имени адмирала Макарова,
Украина, г. Николаев, 54007,
проспект Героев Украины, 9
olena.beloded@nuos.edu.ua

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ РАБОТА НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА КОРАБЛЕСТРОЕНИЯ ИМЕНИ АДМИРАЛА МАКАРОВА: ИСТОРИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

Аннотация: В статье изложен анализ научно-исследовательской деятельности

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

**Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО**

Всеукраїнська науково-практична конференція

Научной библиотеки НУК им. адм. Макарова в историческом и практическом аспектах. Рассмотрены современные направления научно-исследовательской работы в связи с трансформацией деятельности библиотеки. Освещена роль научных исследований в управлении инновационными процессами.

Ключевые слова: научные исследования; научно-исследовательская работа; университетская библиотека.

Bielodied Olena,

Deputy Director for Research,

Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

olena.beloded@nuos.edu.ua

**SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITY OF THE SCIENTIFIC LIBRARY
OF THE ADMIRAL MAKAROV NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING:
HISTORICAL AND PRACTICAL ASPECTS**

Abstract. In this article the analysis of the scientific research activity of the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding in its historical and practical aspects is presented. The modern tendencies in the scientific research related to the transformation of the library activity are considered. The role of the scientific research for the innovation processes management is highlighted.

Keywords: scientific research, scientific research activity, university library.

УДК 378

Білоножко К. С.,

бібліотекар I категорії Наукової бібліотеки,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Україна, м. Миколаїв, 54025,

проспект Героїв України, 9

katernyna.bilonozhko@nuos.edu.ua

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В НУК ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

***Анотація.** Поняття "академічної доброчесності" включає в себе такі цінності, як запобігання плагіату та шахрайству; підтримку академічних стандартів; чесність у дослідженнях; уникнення обману; уважне ставлення до різних точок зору; визнання авторства; посилання на перевірену інформацію; прозорість; доступність представлення результатів дослідження; впевненість у собі та добропорядності всіх учасників освітнього процесу. Утвердження принципів академічної культури та доброчесності в закладах вищої освіти сприяє розбудові сильної громадянської культури суспільства в цілому. Актуалізовано важливість формування інформаційної компетентності наукової спільноти ЗВО.*

***Ключові слова:** академічна доброчесність; плагіат; освіта; освітній процес; наукова спільнота; бібліотека закладу вищої освіти*

Вступна частина. Академічна доброчесність є найважливішою складовою системи забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, яка визначає загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення освітньої та наукової діяльності здобувачами вищої освіти і співробітниками НУК імені адмірала Макарова.

Культура академічної доброчесності базується на згоді усіх учасників академічного процесу дотримуватися правил та виконувати покладені на них обов'язки.

Основна частина. Якісна професійна освіта наразі є стратегічним ресурсом розвитку суспільства і країни загалом. Досягнути високої якості освіти можливо лише створивши середовище відповідальності та чесності [5].

Зусилля академічної спільноти мають бути спрямовані на запобігання, перешкоджання та зупинення проявів академічної недоброчесності шляхом навчання, керівництва і наставництва, а також завдяки створенню позитивного, сприятливого й доброчесного освітнього і наукового середовища.

Доброчесність є необхідним й важливим показником компетентності, авторитетності, конкурентоздатності та успішності як викладача, так і здобувача вищої освіти.

Саме це зумовлює особливе значення академічного співтовариства, способів його самоорганізації та соціальних ролей. Етика вищої школи, цінності, що лежать в основі її наукової та освітньої діяльності, принципи та правила взаємовідносин в кожному

навчальному закладі, у викладацьких колективах, у взаємостосунках зі студентами є основою здатності академічної корпорації до дієвої саморегуляції та спроможності задовольнити запит суспільства. Таким чином усвідомлений моральний вибір, турбота про репутацію стають одним з основних механізмів внутрішньої саморегуляції професійної спільноти, визначають її етичні пріоритети, розстановку сил та логіку професійних комунікацій. Визначення власних моральних стандартів, їх постійне співставлення з кращими взірцями глобальної академічної культури, послідовне втілення в життя на кожному напрямі роботи вищого навчального закладу є виявом прагнення вітчизняної освітньої спільноти взяти на себе відповідальність [2].

На сайті університету, в розділі – Студенту-освіта-положення знаходяться всі документи, які регламентують Академічну доброчесність в НУК ім. адмірала Макарова.

Окрім цього, в нашому університеті ініційована "група сприяння Академічної доброчесності" в яку входять два співробітника Наукової бібліотеки НУК.

Членами групи було пройдено курс "Академічна доброчесність для викладачів" на платформі "Прометеус".

Мета цього онлайн-курсу – дати розуміння, як можна розвивати культуру академічної доброчесності, попри предмет та напрям викладання. Курс надає можливість подивитися на дисципліни через призму академічної доброчесності та пропонує теоретичні основи й практичні інструменти, які допомагають посилити культуру академічної доброчесності.

Наприкінці, кожен отримав сертифікат, що засвідчує результат успішно виконаних завдань за проходження курсу.

Для Наукової бібліотеки НУК практика формування культури академічної доброчесності та навичок її дотримання не є новою.

Тому для студентів НБ НУК було розроблено та впроваджено курс "Академічна доброчесність: курс для здобувачів освіти".

В цьому курсі розповідається про:

- проєкт сприяння академічній доброчесності;
- що таке академічна доброчесність;
- цінності академічної доброчесності;
- основні принципи академічної доброчесності;
- основні види порушень академічної доброчесності;
- що передбачає дотримання академічної доброчесності студентом;

- до якої відповідальності можуть бути притягнені здобувачі освіти за порушення академічної доброчесності;
- технології та інструменти, які підтримують академічну доброчесність, огляд програм для перевірки наукових текстів на ознаки плагіату.

Наприкінці курсу студенти проходять онлайн-тест для слухачів курсу "Академічна доброчесність" з можливістю отримати сертифікат.

Курс з академічної доброчесності відповідає поставленій меті реалізовувати політику, яка підтримує академічну та дослідницьку доброчесність. Він передбачає ознайомити студентів з основними поняттями академічного письма для формування їхньої академічної культури і грамотності. Значна увага приділена академічній культурі, етиці вченого і формуванню відповідального ставлення до навчання. Розуміння важливості дотримання принципів академічної доброчесності сприятиме створенню якісних академічних робіт [5].

Сьогоднішні стандарти та цінності у навчанні забезпечують таке освітнє середовище, у якому всі студенти мають можливість вільно навчатися та брати на себе відповідальність за академічні або наукові результати власної роботи [1].

Формування мотивації педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників до дотримання академічної доброчесності є ще однією важливою складовою підтримання академічної доброчесності в нашому університеті шляхом розміщення робіт наших викладачів у відкритому доступі в інституційному репозитарії НУК.

З цього року викладачі можуть самоархівувати свої роботи. Це сприяє більш швидкому його наповненню. І хоча з початку науково-педагогічні працівники трохи скептично ставилися до цього нововведення, згодом, після групових та індивідуальних консультацій спеціалістів бібліотеки, наш репозитарій почав дуже швидко наповнюватись академічними текстами.

Тобто, якщо з початку існування репозитарію (2012 р.) на 1 січня 2021 – це було 2300 документів, то за 2021 рік це вже 3141. Тільки за рік внесено 843 документи і робота триває.

Репозитарій активно наповнюється також кваліфікаційними роботами студентів.

Активно перевіряються студентські роботи і на наявність запозичень.

Протягом 2021 року, користуючись он-лайн послугами компанії "Unicheck Україна" (<https://unicheck.com/>), було перевірено 1845 робіт.

Висновки. Підсумовуючи, можна сказати, що НБ НУК ім. адмірала Макарова підтримує принципи академічної доброчесності, що дозволяє відповідати вимогам сучасної

міжнародної наукової спільноти та суспільства в цілому, тим самим створюючи позитивний імідж нашому ЗВО. Також включення до інформаційних навчальних курсів студентів і аспірантів, які проводить бібліотека, кола питань, спрямованих на формування культури доброчесності та навичок її дотримання. Робота НБ НУК в цьому напрямку триває.

Список використаної літератури

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 169 с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнародний благодійний фонд "Міжнародний фонд досліджень освітньої політики"; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Електрон. дані. – К.: Таксон, 2016. – 234 с. – Режим доступу : https://khntusg.com.ua/wp-content/uploads/2020/01/chesnist_osnova_rozvitk_univers.pdf.
3. Бахрушин, В. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / В. Бахрушин, Є. Ніколаєв. – 2019. – 41 с.
4. Завадська, Н. Формування інформаційної компетентності як запорука дотримання академічної доброчесності: роль бібліотеки закладу вищої освіти / Н. Завадська, М. Ігнатюк // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – Електрон. дані. – К., 2020. – № 5. – С. 44–65. – Режим доступу : <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/205729>.
5. Ревуцька, С. К. Курс лекцій з дисципліни "Академічне письмо" / С. К. Ревуцька. – Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2018. – 81 с.
6. Шліхта, Н. Основи академічного письма : метод. рекомендації та програма курсу / Н. Шліхта, І. Шліхта. – К., 2016. – 61 с.

Bilonozhko K. S.,

librarian of the I category of information and bibliographic department

Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

ACADEMIC INTEGRITY AND FUNDAMENTALS OF INFORMATION CULTURE FOR
TEACHERS AND STUDENTS AT ADMIRAL MAKAROV NATIONAL UNIVERSITY OF
SHIPBUILDING

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

Abstract. The notion of "academic integrity" includes values such as the prevention of plagiarism and fraud; support for academic standards; honesty in research; avoidance of deception; respect; attentive attitude to different points of view; recognition of authorship; links to verified information; transparency; availability of presentation of research results; self-confidence and integrity of all participants in the educational process. The establishment of the principles of academic culture and integrity in higher education institutions contributes to the development of a strong civic culture of society as a whole. The importance of forming the information competence of the scientific community of a higher educational institution is actualized.

Keywords: academic integrity; plagiarism; education; educational process; scientific community; library of a higher education institution.

УДК 027.1 (477.63)

Домашева І.Л.,

бібліотекар І категорії відділу наукової,
іноземної літератури та періодичних видань
Наукової бібліотеки,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв, 54007,
проспект Героїв України, 9
iryna.domasheva@nuos.edu.ua

ВОНИ ПІДКОРИЛИ СТОЛІТТЯ (РІДКІСНІ І ЦІННІ ВИДАННЯ З ФОНДУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА)

У статті надана інформація про унікальне зібрання рідкісних і цінних видань 18 - 19 століть з історії флоту та судноплавству з фонду Наукової бібліотеки НУК, про формування колекції довідкових, навчальних, наукових видань російською, німецькою, французькою мовами 1920 - 1950 рр.

Ключові слова: фонд бібліотеки, раритети, унікальна колекція, історія флоту та судноплавства, рідкісні і цінні видання іноземними мовами.

Тривалий термін існування бібліотеки НУК (а це, як відомо, 100 років) сприяв тому, що в її книгосховищі збережено багато видань, які є книжковими раритетами. Ці видання складають найціннішу частину фонду Наукової бібліотеки НУК. Його вивчення, збереження і забезпечення доступу до нього сучасним та майбутнім поколінням є одним з найважливіших завдань бібліотеки.

Гордість Наукової бібліотеки НУК складає унікальне зібрання видань з історії флоту, суднобудування та судноплавства. У відділі наукової, іноземної літератури та періодичних видань зберігається безцінна колекція видань 18 – 19 століть.

Виключну цінність представляють:

- Морское искусство (1793 р.);
- Устав Морской и Регламент Петра I (1780р.);
- Морские записки (1800 р.);
- Австрийский военный флот (1893р.);
- Германский военный флот (1894р.);
- Английский Броненосный флот (1893р.);
- Всеобщая история о мореходстве (1811р., 1825р.)
- та інші (більш 200 прим.)

Серед унікальних видань слід особливо відмітити випуски журналу "Морской сборник", починаючи з 1848 року (самого першого випуску), у кількості 504 прим.

Велика колекція раритетних книг з суднобудування і мореплавства зібрана в електронній бібліотеці Наукової бібліотеки НУК. Серед них: 402 електронні копії "Морского сборника", починаючи з 1848 по 1919р., 3 аналітичних збірника "Указатель статей "Морского сборника", 25 електронних копій з історії флоту. Це:

- Записки морские (1836 р.);
- Регламент Петра Первого (1780 р.);
- Письма морского офицера (1825 р.) та ін..;
- 5 електронних копій прижиттєвих видань адмірала Макарова.

Створено два бібліографічних покажчика "Коллекция раритетных, ценных и редких изданий по судостроению и мореплаванию из фонда библиотеки НУК" (2003, 2010 р.).

Частина унікальних видань представлена в експозиції музею адмірала Макарова НУК. Крім того, Наукова бібліотека НУК має багату колекцію рідкісних видань 1920-1950 рр.

У формуванні фонду книг 1920–1950 років комплектування відбувалось шляхом пошуку необхідних видань у відділах технічної літератури, відокремлення їх із загального фонду та виділення в окрему колекцію.

До складу книг цього періоду належать навчальні, наукові і довідкові видання російською мовою (600 прим.), німецькою мовою (250 прим.), французькою мовою (25 прим.) за наступними напрямками: будівельна механіка корабля, зварювання, парові котли, турбіни, математика, електротехніка, проектування суден та інші.

Досліджуючи книги цієї колекції, можна натрапити на видання, що складають надзвичайний інтерес, і навіть простежити за розвитком наукової діяльності окремої особистості.

Наприклад:

Відкриваємо підручник 1928 року видання німецькою мовою по паровим машинам "Die Dampfmaschine" von M. F. Gutermuth і підручник по двигунам внутрішнього згоряння "Die Kompressorlose Dieselmachine" Ludwig Hausfelder видання 1928 року. Бачимо на збережених прикнижкових формулярах прізвище Бузника В.М., який працював з виданнями ще в 1948 і 1949 роках. А потім – це відомий вчений, академік, ректор МКІ.

Частина рукописних видань з фонду рідкісних і цінних книг цього періоду передана до експозиції музею історії НУК, який було відкрито до 100-річчя МКІ–НУК. Це підручники викладачів МКІ:

- Дроздов К.В. Записки по теории корабля. Издание Николаевского техникума кораблестроения, 1927 г.;
- Михельман И. Д. Расчет подшипников, НКИ. г. Пржевальск, 1942 г. та інші.

Далі у наших планах створити віртуальний музей рідкісної книги Наукової бібліотеки НУК. Тому, що цей документальний спадок є незамінним джерелом вивчення історії суспільства і розвитку науки і техніки.

Список використаної літератури

1. Коллекция раритетных, ценных и редких изданий по судостроению мореплаванию из фонда библиотеки НУК : библиогр. указ. / сост.: Т. С. Панченко, Т. Д. Королева, С. Ю. Кучерова. – 2-е изд., перераб и доп. – Николаев : НУК им. адмирала Макарова. – 2010.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

02:028:004”20”

Каргузов К. М.,

директор науково-педагогічної бібліотеки

м. Миколаєва,

kartuzov@library.mk.ua,

ORCID 0000-0002-2054-7236

**ТРЕНДИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЧИТАННЯ У
ЦИФРОВУ ЕПОХУ**

Стаття аналізує тенденції інформаційного забезпечення користувачів бібліотечними установами, розглядає виклики та проблеми надання культурних послуг у ХХІ сторіччі, враховуючи вимоги необхідності надавати дистантні послуги користувачам. Автор наголошує на необхідності розробки нових критеріїв оцінювання якості роботи культурних установ.

Ключові слова: бібліотека, KPI, інновація, інформаційна культура, онлайн послуга.

У 1501 році Папа Олександр VI опублікував свою буллу, в якій підтвердив, що церковний імпримат необхідний перед тим, як буде дозволено друкувати публікації. Архієпископи повинні були заборонити, під страхом відлучення (*latae sententiae*), друкувати книги в своїх провінціях без їх імприматури. По-друге, цензурні повноваження архієпископів могли бути делеговані місцевим органам влади. По-третє, сфера цензури обмежувалась питаннями про те, що таке *orthodoxae fidei contrarium*; питання державної чи приватної моралі, скоріш за все, не підпадали в сферу інтересів Церкви.

Понад 500 років тому у влади вже було розуміння, що давати повну свободу слова та можливість публічно виказувати думки може бути не раціональним.

Зараз ми живемо у часи, коли будь-хто може розповсюджувати майже будь-що. Хоча деякі фахівці звертають увагу, що влада своїми булами (зараз їх називають санкціями, наприклад) може спробувати обмежувати можливість розповсюдження інформації.

Навіть можна виділити іншу проблему – інформації забагато.

Молодь, покоління нащадків – це майбутнє будь-якого суспільства. Але проблема батьків та дітей завжди актуальна. За таких умов найважливішим стає навчити нашу молодь творчому осмисленню здобутків мудрості та досвіду попередніх поколінь. Адже таким чином

ми передамо наші ціннісні орієнтири і зробимо нащадків нашими наступниками. На сьогодні суспільство позиціонується як інформаційне, постмодерністське, постіндустріальне... Але протягом століть загальнолюдські цінності любові, поривання до знання та творчості залишаються незмінними.

До нас у сьогоднішній мудрість донесена прадавніми джерелами інформації – книгами. З Біблії – вічного бестселлера – ми знаємо: спочатку було Слово. Це записано прадавніми мовами й перекладено всіма сучасними мовами. Пригадаймо народну мудрість: "що написано пером, того не вирубати топором". За часи існування людства написана незліченна кількість книжок. Та саме бібліотеки концентрують й систематизують ці матеріальні форми інформації, збирають, зберігають і популяризують серед тих, хто прагне до знань.

До останнього часу саме книга була головним джерелом знання, а бібліотека – місцем отримання потрібної інформації. Але відбувається зміна часів. Нове десятиліття XXI сторіччя, часу електронної інформації, очікувано розпочалося ще більш інтенсивним й агресивним наступом інформаційних технологій. Цей суспільний феномен занурив у хвилі електронно-інформаційного океану й бібліотеки, які разом з читачами стали перелаштовуватися на роботу за нових умов. Ресурси сучасних бібліотек по-іншому вже існувати не спроможні.

У сьогоднішній всі говорять про Інтернет, про інформаційні технології, про електронну інформацію та електронні бібліотеки, але такі розмови часто поверхові, уривчасті й мають непрофесійний характер. Так, на одному з практичних занять у Миколаївській філії КНУКіМ студенти – креативна молодь – розповіли, що багато з них не користуються бібліотеками (ім достатньо Інтернету) і були здивовані, що "на бібліотекаря" потрібно вчитися. Такі уявлення проявили певний стан речей: по-перше, на жаль, багато сучасної молоді не набуло вмінь працювати з книгою, а саме: не вміє читати осмислено, не полюбає традиційну форму книги – друкований блок, одягнений у палітурку (перегортати сторінки – заморитися!); по-друге, є альтернатива: електронні пристрої, Інтернет; по-третє, сучасна молодь не набуває навичок писати – працювати рукою. На пам'яті старших поколінь, діти яких пішли до школи наприкінці XX сторіччя, сталося непоправне: зникла на заняттях з письма каліграфія. Скоропис кульковою ручкою системно підготував місце для комп'ютерних клавіатур. Так, комп'ютерні технології дуже зрушили суспільство на шляху прогресу. Велетенські інформаційні ресурси, що акумулювали вітчизняні бібліотеки з 1037 року (коли Ярослав Мудрий відкрив бібліотеку у Софійському соборі), використовуються лише частково.

Бібліотеки проводять системну роботу з упорядкування великої кількості інформаційних потоків, донесення їх до користувачів, здійснюють допомогу у пошуках потрібної інформації та її швидкому отриманні.

Протягом останнього десятиріччя бібліотека вже не є інформаційним центром. Сьогодні ці інституції намагаються конкурувати на ринку інформації на загальних засадах.

Зараз все більше бібліотек приділяють увагу популяризації своїх ресурсів та послуг в мережі Інтернет. В публікаціях нерідко можна зустріти співробітників бібліотек, які називають свою посаду як "оптимізатор" SEO, SMM, SEM та іншими, не завжди зрозумілими, аббревіатурами. В бібліотеках створюються відділи інтернет-маркетингу, "нових" технологій, які займаються просуванням та популяризацією ресурсів і послуг установи.

Хоча навіть дефініції можуть викликати питання. Наприклад, цифрові носії інформації, такі як перфокарти, що використовувалися в комп'ютерах, активно застосовуються людством з початку 19 сторіччя в ткацьких станках. Тобто, цифрову техніку людство опанувало ще два сторіччя тому. А електромобілі вже третє сторіччя використовують водії. То чи можна вважати новітніми технології, які виникли у 1800-х роках?

Інноваційні інновації сьогодні стали своєрідним гаслом. Особливо в часи пандемії та карантинних обмежень.

Потрібно зауважити, що на сьогодні в професійній пресі дуже мало уваги приділяється методиці оцінки результативності такої діяльності. Ми можемо назвати це KPI (Key Performance Indicators – ключові показники ефективності) або іншим терміном.

З одного боку, інтернет-сайти закладів культури мають дуже потужні і точні інструменти вимірювання кількості переглядів, завантажених документів, зацікавленості користувачів. Сьогодні сучасні системи моніторингу за діями користувача навіть дозволяють відслідковувати як користувач, знаходячись на сайті, водить курсором. Чому ж ми не аналізуємо ефективність тих чи інших дій, і не кажемо, які практики мають показники?

Навіть якщо розглянути тільки один аспект задоволення інформаційних потреб користувача, наприклад, інформування про ресурси бібліотеки на сайті організації, то який відсоток користувачів залишається задоволеними?

Так, одна бібліотека ЗВО провела дослідження задоволеності сайтом і лише 3% опитуваних були незадоволені. В результаті було прийнято рішення створювати новий сайт. Цікаво, що нових досліджень про задоволеність сайтом не проводилося, а кількість

відвідувачів зменшилася в 5,9 разів. Студенти перестали відвідувати сайт бібліотеки. Сьогодні, постфактум, ми можемо знайти цьому пояснення: міграції в соціальні мережі, загальні тренди і так далі. Найдивовижніше те, що якби кількість користувачів зросла – ми б теж змогли б це пояснити.

З іншого боку, кінцевою метою заходів популяризації ресурсів культурної установи (музею, бібліотеки) та послуг, за логікою, повинно стати збільшення фізичних відвідувань бібліотеки, екскурсій до музею, або придбання квитків до театру. Або замовлення певної дистантної послуги. Тобто наслідком оптимізації інтернет-сторінки культурної установи або сторінки в соціальних мережах, повинна бути конвертація "віртуальних" користувачів у реальні, адже, наприклад, комерційні структури ставлять собі це за мету – конвертацію віртуальних відвідувачів в реальних покупців. Іноді сама послуга може надаватися дистанційно, але важливо, що ми очікуємо від віртуального користувача певної, реальної дії.

Можливо, публікації в професійній пресі, конференції, семінари-практикуми чи обмін досвідом покажуть нам "історії успіху" – як систематична робота закладу культури призвела до якісної конвертації і реального користувацького попиту. І мова не лише про анонсування заходу на онлайн-платформі, який потенційно збільшує кількість відвідувачів. Хоча, безумовно, потрібно зауважити, що використання можливостей інтернету – це сьогодні обов'язковий інструмент інформування про роботу закладу культури. І ці медійні компетенції – базові навички, які роботодавець потенційно очікує від випускника університету культури.

Але в більш широкому сенсі від закладів культури, таких як бібліотеки, сьогодні державні програми очікують промоції книги взагалі і популяризації читання як процесу, можливо, з певним національним аспектом. Створюючи безліч зображень, або медіатекстів, цитат, які повинні мотивувати користувача читати, ми повинні задуматися не лише над якістю матеріалів, але і ефективністю, взагалі, цього процесу.

З іншого боку, можливо ми живемо в епоху найбільшої популярності читання?

Сьогодні читають стільки текстів, в тому числі з екранів гаджетів, що важко навіть уявити. Припускаю, що продажі книжок теж встановили рекорди за останнє десятиріччя. Для коректності зауважу, що в радянські часи показники накладів були більшими, але за кількістю назв ми в десятки разів перевищуємо ті часи. А до "класичного" книжкового ринку додався новий ринок електронних книжок, а також, будучи відвертими, згадаймо про піратство. І про якість матеріалів.

Під час пандемії компанія Microsoft звільнила журналістів, що наповнювали новинами стартову сторінку її пошукової системи. Компанія заявляє, що справа не в пандемії – просто

час прийшов. Частину роботи журналістів, особливо ту, яка пов'язана з рерайтом новин для порталу MSN і головної сторінки браузера Edge, вже цілком здатні взяти на себе алгоритми. Журналісти, звичайно, ображені – особливо ті, яких звільнили у процесі.

А ще вчені проаналізували 100 найбільш продаваних у США книг, присвячених здоровому харчуванню, щоб визначити компетентність авторів і обґрунтованість наведених в них рекомендацій. Рекомендації з харчування, наведені в цих книгах, були надзвичайно різноманітними і часто перебували в прямій суперечності одна з одною. У більшості авторів цих бестселерів немає або мало публікацій в рецензованих наукових журналах з профільної теми. Книги, присвячені здоровому харчуванню, які користуються попитом, є різноманітною сумішшю рекомендацій і можуть надавати читачам як корисну інформацію, так і відверту дезінформацію з дуже багатьох питань.

Які можна зробити висновки з одного боку з буму читання та падіння попиту на класичні культурні послуги?

Подивимося на фотографів та художників. Вони пережили подібну кризу сто років тому.

На думку деяких експертів – поява "Чорного квадрата" як екстремуму абстракції обумовлена саме фотографією. Просто спочатку художники усвідомили, що фото – це окрема гілка образотворчого мистецтва. Потім зрозуміли, що в ряді випадків не зможуть конкурувати з фотографіями у реалізмі та передачі моментів часу. А потім почали винаходити іншу реальність. Це виходило підспудно зі спостережень. Художники просто хотіли створити щось нове і незвичайне.

Тому ми теж повинні починати створювати "нову" реальність, якщо вже людство звернуло "не туди".

Список використаної літератури

1. Черкесова И. Общественная библиотека сегодня и завтра [Текст] / К. Картузов, И. Черкесова. – Текст : непосредственный // Соборна вулиця : Миколаївський літературно-художній журнал. – 2012. – № 3. – С. 83–86.
2. Картузов, К. Не читають? Чи не йдуть до бібліотеки? [Текст] / К. Картузов. – Текст : непосредственный // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр : щомісячний навчально-практичний та бібліографічний журнал. – 2012. – № 3. – С. 18–22.
3. Роскіна, Т. Бібліотека навчального закладу: яка вона є сьогодні та якою має бути [Текст] / Т. І. Роскіна, К. М. Картузов. – Текст : непосредственный // Шкільний бібліотечно-

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

інформаційний центр : щомісячний навчально-практичний та бібліографічний журнал. – 2012. – № 8. – С. 1–11.

4. Шрайберг, Я. Електронна книга, майбутнє бібліотеки і суспільна свідомість: спроба осмислення і передбачення / Я. Шрайберг // Вища школа . – 2013. – № 12. – С. 80–120.

УДК 027.7:378.6:61(477.54)ХНМУ:001.9

Киричок І. В.,

директор Наукової бібліотеки

Харківський національний медичний університет,

м. Харків, проспект Науки, 4, тел. 705 07 21

iv.kyrychok@knmu.edu.ua

ORCID ID 0000-0002-0505-5364

ПРОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: КОЛАБОРАЦІЯ БІБЛІОТЕКИ ТА АКАДЕМІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ

***Анотація:** В роботі представлено досвід Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету у співпраці з академічною спільнотою вищої щодо просування принципів академічної доброчесності, визначено ключові позиції бібліотеки в системі забезпечення якості вищої медичної освіти на засадах чесних академічних практик.*

***Ключові слова:** академічна доброчесність, медичний університет, бібліотека закладу вищої освіти, академічна спільнота.*

Одним з основних елементів системи забезпечення якості вищої освіти є академічна доброчесність (АД). Дотримання принципів АД є невід'ємною складовою забезпечення сталого розвитку системи вищої освіти в Україні, тому їх просування стало стратегічним завданням кожного закладу вищої освіти, зокрема медичного.

Харківський національний медичний університет (ХНМУ) підтримує Проект сприяння академічній доброчесності в Україні, який реалізується за сприяння Американських Рад з міжнародної освіти за підтримки Міністерства освіти і науки України і спрямований на системні зміни в українській вищій освіті. З 2020 року, пройшовши

конкурсний відбір, ХНМУ став безпосереднім учасником проєкту "Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти" (Academic IQ).

У ХНМУ впроваджена система внутрішнього забезпечення якості освіти, що базується на принципах АД:

- розроблена і вдосконалена нормативна база з питань АД (Кодекс академічної доброчесності ХНМУ, положення про академічну доброчесність та етику академічних відносин в ХНМУ, про порядок перевірки текстових документів на наявність текстових запозичень, Наказ про заходи з розвитку системи академічної доброчесності в ХНМУ та ін.);

- визначено структурні підрозділи для забезпечення поширення принципів АД і створено уповноважені комісії, що виконують наглядову та контролюючу функцію (Група сприяння академічній доброчесності в ХНМУ, Комісія з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ тощо);

- створена інформаційно-документна база для популяризації принципів АД серед всіх членів академічної спільноти (сайти університету і його бібліотеки, колекції в інституціональному репозитарії тощо);

- напрацьовані заходи з просування АД в освітній та науковий процеси університету (дистанційний курс "Академічна доброчесність", семінари, майстер-класи, круглі столи тощо);

- запроваджені інструменти контролю щодо дотримання АД в освітній та науковій діяльності вишу, в тому числі анкетування членів академічної спільноти та антиплагіат-стратегія ХНМУ.

Наукова бібліотека ХНМУ є невід’ємною ланкою в системі АД університету і бере активну участь в роботі всіх складових цієї системи, взаємодіє із структурними підрозділами університету з питань доброчесних практик. Представники бібліотеки є членами Групи сприяння академічній доброчесності в ХНМУ, Комісії з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ, Комісії з питань етики та біоетики, робота яких направлена на дотримання і просування принципів АД, попередження порушень цих принципів та етики академічних взаємовідносин серед здобувачів вищої освіти, викладачів та співробітників університету, проведення експертизи ініціативних досліджень та наукових робіт, розгляду виявлених фактів академічної недоброчесності тощо.

Університетська бібліотека займає ключові позиції у створенні інформаційно-документної бази, що сприяє популяризації АД, інформаційній грамотності, запобіганню плагіату та дотриманню корпоративної культури: на власному веб-сайті формує добірки інформаційних ресурсів в рубриці "Academic Integrity" щодо регламентів і рекомендацій з питань АД, вимог до академічного письма, проблем плагіату; створює веб-навігатори і веб-покажчики надійних та авторитетних ресурсів з питань медичної науки та освіти, доказової медицини; організовує доступ до наукометричних БД, ресурсів з ліцензійним контентом; є ініціатором і куратором створення та підтримки електронного архіву інтелектуальних здобутків співробітників та студентів вишу – Репозитарію ХНМУ, тощо.

Важливою складовою в системі впровадження АД є організація навчальних, наукових та просвітницьких заходів, в проведенні яких Наукова бібліотека ХНМУ бере безпосередню участь. З метою просування й поширення принципів АД вона взаємодіє з академічною спільнотою вишу. Так, спільно з Навчально-науковим інститутом якості освіти ХНМУ та кафедрою філософії створено дистанційний курс "Академічна доброчесність" для вітчизняних та іноземних студентів 1-3 курсів, онлайн-курс "Актуальні проблеми академічної доброчесності і академічного письма в освітньо-науковій діяльності" для науково-педагогічних працівників і здобувачів третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня освіти з обов'язковою сертифікацією, які представлені на платформі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle). У взаємодії з деканатами факультетів на початку навчального року проводиться інформаційний тиждень "Першокурсник", в межах якого директор бібліотеки виступає з лекцією щодо основ АД та запобігання плагіату, розповідає про курс "Академічна доброчесність", необхідність та умови його проходження, контроль знань і сертифікацію результатів.

У співпраці зі студентським самоврядуванням Наукова бібліотека щороку проводить круглі столи "Бібліотека і студентство: діалоги", на яких обговорюються питання ресурсного забезпечення навчання, формат взаємодії студентів і працівників бібліотеки, організація самостійної позааудиторної роботи, консультативна допомога та ін. Бібліотекою ініційовані й проведені спільно зі студентами та кафедрою філософії круглі столи "Академічна доброчесність у світогляді студентства", "Принципи академічної доброчесності: порівняння вітчизняного і зарубіжного досвіду", з кафедрою української мови, основ психології та педагогіки – "Етикет віртуальних комунікацій: погляд студента і викладача", на яких саме студенти виступають з доповідями, а бібліотекарі та викладачі

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

допомагають розібратися у складних та спірних питаннях, що хвилюють студентів; планується ряд спільних заходів на поточний навчальний рік.

Постійно співпрацюючи з науково-педагогічними кадрами, університетська бібліотека разом з науковим відділом ХНМУ щороку проводить цикл заходів – методичних семінарів, а з переходом освітнього процесу на дистанційну форму навчання – вебінарів для вчених щодо АД як складової бренду науковця, побудови публікаційної кар'єри на засадах чесних академічних практик, запобігання плагіату та публікацій у псевдонаукових виданнях, майстер-класів з питань використання систем управління бібліографічною інформацією та інструментів ідентифікації науковця для оптимізації авторських профілів в спеціалізованих сервісах, співробітники бібліотеки в якості лекторів беруть участь в проведенні "Школи лідерства для аспірантів ХНМУ" та інших заходах.

Наукова бібліотека університету включена в систему контролю якості освітнього процесу та запобігання плагіату як підрозділ, який з метою сприяння належному виконанню й оприлюдненню результатів наукових досліджень здійснює перевірку дисертаційних робіт та наукових матеріалів (статей, монографій, збірок) на наявність неправомірних текстових запозичень з опублікованих джерел, надає консультативну допомогу щодо результатів перевірки, правильного оформлення цитувань та списку використаних першоджерел тощо.

Таким чином, Наукова бібліотека ХНМУ широко представлена в програмі стратегічного розвитку університету, системі забезпечення якості вищої освіти на засадах АД. Володіючи необхідними компетентностями щодо створення метаданих першоджерел, досвіду аналітичної роботи з інформаційними ресурсами, консультативної підтримки авторів з питань підготовки та оформлення наукових публікацій, побудови чесної публікаційної кар'єри науковців, знань основ інформаційної грамотності та академічної етики, бібліотека є однією з ключових ланок в системі просування принципів АД в медичному університеті через колаборацію з керівництвом, кафедрами, студентством та структурними підрозділами вишу.

I.V. Kyrychok,
director of the Scientific Library
Kharkiv National Medical University,
Kharkiv, 4 Nauky Avenue, tel. 705 07 21
iv.kyrychok@knmu.edu.ua
ORCID ID 0000-0002-0505-5364

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

PROMOTING THE PRINCIPLES OF ACADEMIC INTEGRITY IN THE
MEDICAL UNIVERSITY: A COLLABORATION BETWEEN THE LIBRARY AND
THE ACADEMIC COMMUNITY

Abstract: This paper presents the experience of the Scientific Library of the Kharkiv National Medical University in cooperation with the academic community of the university to promote the principles of academic integrity, identifies key positions of the library in the system of quality assurance of higher medical education on the basis of honest academic practices.

Keywords: academic integrity, medical university, library of a higher education institution, academic community.

Киричок И. В.,
директор Научной библиотеки
Харьковский национальный медицинский университет,
г. Харьков, проспект Науки, 4, тел. 705 07 21
iv.kyrychok@knmu.edu.ua
ORCID ID 0000-0002-0505-5364

ПРОДВИЖЕНИЕ ПРИНЦИПОВ АКАДЕМИЧЕСКОЙ ДОБРОЧЕСТНОСТИ В
МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ: КОЛАБОРАЦИЯ БИБЛИОТЕКИ И
АКАДЕМИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

Аннотация: В работе представлен опыт Научной библиотеки Харьковского национального медицинского университета в сотрудничестве с академическим сообществом вуза по продвижению принципов академической добротности, определены ключевые позиции библиотеки в системе обеспечения качества высшего медицинского образования на основе честных академических практик.

Ключевые слова: академическая добротность, медицинский университет, библиотека вуза, академическое сообщество.

Корольова Т. Д.,
завідуюча Електронним читальним залом
Наукової бібліотеки,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

Україна, м. Миколаїв, 54007,

проспект Героїв України, 9

tetyana.korolova@nuos.edu.ua

ORCID 0000-0001-8066-6141

ResearcherID U-1773-2017

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАПОРУКА ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Анотація Підкреслена взаємозалежність між формуванням інформаційної компетентності студентів та підвищенням рівня культури академічної доброчесності в закладах вищої освіти (ЗВО).

Розкрита роль та можливості Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова у створенні такого інформаційного простору, у якому дотримання норм академічної доброчесності є однією з базових засад і безперечною цінністю. Розглянуто комплекси заходів і форми роботи бібліотеки з формування інформаційної компетентності здобувачів вищої освіти усіх ступенів: від студентів, молодих науковців до науково-педагогічних працівників.

Ключові слова: інформаційна компетентність, здобувачі вищої освіти, академічна доброчесність, бібліотека, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

У сучасному світі інформаційних технологій динамічний ринок праці диктує жорсткі вимоги до представників різних професій, які, окрім необхідних професійних компетенцій, повинні володіти універсальними вміннями та навичками [1]. Здобуття цих універсальних знань, вмінь та особистісних якостей передбачає формування інформаційної компетентності. Серед науковців немає однастайності у трактуванні такого багатоаспектного поняття. Визначення цього терміну базується на розумінні, що інформаційна компетентність є насамперед комплексом знань, умінь, навичок, досвіду, ставлень, цінностей та особистих якостей, які спрямовані на ефективне та раціональне використання інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій, пошук, аналіз та критичне осмислення інформації, опанування раціональних прийомів роботи з різними видами та джерелами

інформації для виконання різноманітних завдань в усіх сферах життя й упевненого орієнтування в інформаційному просторі [3].

Проводячи соціологічні дослідження, постійно працюючи зі студентами, можемо лише підтвердити висновки науковців, про те що, на жаль, здобувачі вищої освіти володіють досить обмеженим комплексом умінь та навичок орієнтування в розгалужених інформаційних потоках [3]. Під час навчального процесу труднощі виявляються вже під час підготовки перших письмових робіт: рефератів, курсових, наукових статей. Стає очевидним, що без формування комплексу інформаційних компетентностей, який потрібен абітурієнтам на момент вступу до ЗВО, і який з часом вони будуть удосконалювати і здобувати нові знання, процес навчання буде не можливий.

Недостатній рівень інформаційної культури та базових вмінь і навичок коректної роботи з інформацією часто призводить до порушення здобувачами норм академічної доброчесності, що набуває ознак системності та масштабності і становить загрозу формування суспільства, лояльного до вчинення плагіату.

Недооцінювання важливості інформаційної культури та грамотності може призвести до того, що доведеться спрямовувати усі зусилля на боротьбу із плагіатом у студентських і наукових роботах, замість того, щоб навчати дотримання основ академічного письма та норм академічної доброчесності.

У цій сфері саме бібліотека ЗВО є найбільш ефективним інструментом, що має потужний потенціал. Вона є не лише підґрунтям освітньої діяльності та наукових досліджень, а й інформаційною базою забезпечення дотримання інформаційної культури, академічної доброчесності та етики в університетському середовищі.

Для Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова формування інформаційної компетентності та стійких практик академічної культури зовсім не новий напрямок роботи, а, насамперед, довготривала постійнодіюча програма, що має певні засади. Як інформаційний осередок університету бібліотека постійно вивчає інформаційні потреби і проводить роботу з формування інформаційної компетентності здобувачів вищої освіти усіх ступенів: від студентів, молодих науковців до науково-педагогічних працівників.

Вже майже 20 років як наша бібліотека впроваджує курс "Основи інформаційної культури", мета якого – навчити здобувачів освіти стратегії інформаційного пошуку, відбору, оцінки та цитування наукової інформації. Структура курсу є динамічною. Вона постійно доповнюється новими темами, поняттями, що є наслідком якісних трансформацій інформаційного середовища і змін у сфері освіти.

У формуванні інформаційної компетентності здобувачів вищої освіти, яка тісно пов'язана із компетенціями з академічної доброчесності, бібліотека втілює у свою діяльність такі ключові завдання, як: сприяння формуванню та удосконаленню здатності ефективно здійснювати пошук інформації з використанням різних інформаційних джерел та БД; критично осмислювати інформацію, оцінювати її достовірність, актуальність та релевантність, систематизувати інформацію та створювати на її основі нові ідеї та знання; вміння оформлювати запозичені з інших джерел думки, ідеї, відомості відповідно до вимог оформлення цитування та посилань; вміння користуватися засобами інформаційно-комунікаційних технологій та орієнтуватися у вебсередовищі [3].

Ці завдання реалізуються через різноманітні комплекси заходів. Я зупинюсь на тих з них, які реалізує Електронний читальний зал НБ НУК ім. адм. Макарова.

Одним із актуальних завдань бібліотеки є перетворення власного інформаційного потенціалу на знаннявий ресурс користувачів [2]. Тому вже більше 10 років в рамках акції "Тиждень активації першокурсника" ми проводимо віртуальні медіа-екскурсії-презентації "Відкриваємо бібліотеку: цифрове середовище Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова". Головна мета таких заходів – започаткування комунікаційного процесу між академічною бібліотекою і користувачем-початківцем, ознайомлення і занурення в сучасне цифрове середовище книгозбірні, тобто: розгалужений контент вебсайту, пошукові можливості електронного каталогу та БД, колекції електронної бібліотеки і інституційного репозитарія, різноманітні бібліографічні та вебліографічні покажчики, сучасні віртуальні виставки та інші електронні інформаційні ресурси. Цей контакт сприятиме подальшій плідній навчальній та дослідній роботі студентів як під час очного формату навчання так і під час дистанційного.

Вже багато років бібліотека запроваджує комплекс заходів "Бібліотека – майбутньому фахівцю, науковцю, викладачу". Щорічно проводяться навчальні тренінг-семінари: "Світові наукометричні БД. Платформи Scopus і Web of Science"; "Використання можливостей БД Scopus в роботі наукової організації" "Електронні архіви наукових публікацій: досвід та практика"; "Доступ до електронних інформаційних ресурсів Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова: основи пошуку"; "Світові електронні інформаційні ресурси: основи пошуку"; "Використання наукометричних БД у наукових дослідженнях" та багато ін. Такі зустрічі відбуваються у форматі відкритої дискусії з проблемних питань, пов'язаних з можливостями застосування інформаційних ресурсів, наукометричних БД у науково-дослідній діяльності викладача. Обговорюються такі питання, як: показники ефективної наукової діяльності науковця та установи, створення і підтримка в актуальному стані

персонального віртуального профіля науковця в ResearcherID/Publons, Google Академії, ORCID, наповнення Інституційного репозитарія НУК ім. адм. Макарова електронними версіями публікацій.

З 2012 року наша бібліотека долучилась до заходів міжнародного тижня відкритого доступу, який щороку проводиться у останній тиждень жовтня. Своїми заходами ми привертаємо увагу наукової та студентської спільноти вишу до руху відкритого доступу до наукової інформації. Багаторічною традицією стало проведення віртуальних оглядів "Молодим ученим про Відкритий доступ: відкриті електронні журнали та електронні архіви"; навчальних тренінг-семінарів "Відкриті ресурси, цифрова наука та міжнародні публікації", "Наука у Відкритому доступі", "Електронні ресурси для науки і освіти: електронні колекції наукової періодики та БД провідних видавництв світу в НУК ім. адм. Макарова"; семінарів-дискусій "Відкритий доступ як засіб сприяння академічній доброчесності"; презентацій нових випусків веб-навігатору "Ресурси відкритого доступу" (наразі у 2021 р. вийшов вже дев'ятий випуск навігатору) та ін.

Під час цих заходів обговорюються теоретичні і практичні питання відкритості науки та освіти, порушується багато питань, пов'язаних з відкритим доступом: чому так важливо, щоб наукові публікації були у відкритому доступі, як і де підібрати журнали відкритого доступу до публікацій, що таке платформи відкритого доступу і чому передплатні і гібридні журнали не відповідають принципам Plan S, в чому революційність ініціативи Євросоюзу з відкритого доступу до наукових публікацій (OA2020 Initiative) та багато ін.

Вже доведено, що від рівня інформаційної компетентності залежить рівень академічної культури. Інформаційна компетентність зокрема й інформаційна культура загалом є передумовою розвитку та водночас засобом формування етичної свідомості, відповідного способу мислення та моделі доброчесної поведінки учасників освітнього процесу, що передбачають сповідування принципів академічної доброчесності та ставлення з повагою до результатів чужої праці. В освітньому середовищі дотримання етичних норм у використанні інформаційних джерел та під час виконання письмових навчальних робіт наразі залишається гострою освітньою проблемою.

Тому, починаючи з 2017 р., співробітники ЕЧЗ запроваджують проведення семінарів-тренінгів "Що таке плагіат, і як його уникнути?", коучингів "Формування академічної культури студента", "Формування навичок академічного письма", "Академічна доброчесність: базові поняття та практичний вимір". У 2021 р. започатковано проведення базових семінарів "Академічна доброчесність. Формування навичок академічного письма" та

"Академічна доброчесність та електронні ресурси для освіти" для студентів старших курсів бакалаврських програм. Під час заходів розглядаються такі важливі питання, як: правила академічної доброчесності у НУК ім. адм. Макарова, висвітлені у "Положенні про академічну доброчесність у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова" (2019 р.), "Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату в освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова" (2019 р.); а також можливості і наслідки перевірки наявності плагіату у наукових текстах. З метою визначення організаційно-методичних засад підготовки та захисту випускних робіт студенти детально розглядають Положення "Про випускню кваліфікаційну роботу у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова". А для недопущення випадків плагіату у випускних роботах, ми дуже ретельно розбираємося з порядком перевірки кваліфікаційних робіт на наявність текстових збігів/ідентичності/схожості із використанням ліцензованих програмних продуктів. Крім цього студенти знайомляться з ключовими характеристиками та особливостями пошуку інформації в електронних колекціях та БД провідних видавництв світу, користування якими здійснюється в НУК ім. адм. Макарова завдяки національній передплаті та наявним тріал доступам. Під час практичної частини студенти самостійно здійснюють пошук у БД, електронних каталогах і бібліотеках, складають бібліографічні описи і посилання на першоджерела згідно ДСТУ 8302:2015 "Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання" та ДСТУ-ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Для молодих науковців і здобувачів вищої освіти четвертого рівня (доктор філософії, кандидат наук) першого і другого років навчання у рамках заходів з популяризації академічної доброчесності ми проводимо практичні семінари на тему: "Наукова та академічна доброчесність". Метою цих заходів є формування мотивації неухильного дотримання академічної доброчесності для забезпечення ефективності навчальної і дослідницької діяльності. Сьогодні одними з пріоритетних завдань університету є: підвищення рівня дослідницької культури та академічної доброчесності; сприяння публікаційній активності науково-педагогічних працівників; публікація наукових статей у виданнях, що входять до наукометричних БД Scopus і Web of Science; підняття статусу наукових фахових видань університету. Саме ці питання є предметом обговорення. Такі

зустрічі завжди проходять у жвавій конструктивній атмосфері, а їх основний меседж: наукова і академічна доброчесність є запорукою якості вищої освіти та достовірності наукових досліджень.

Надзвичайно корисним, інформативним і важливим був семінар-тренінг "Академічна доброчесність та електронні ресурси для науки і освіти", який ми організували разом з Інформаційно-бібліографічним відділом бібліотеки у 2020 р. для науково-педагогічних працівників університету.

Учасники семінару отримали практичні рекомендації і відповіді на питання, що стосуються академічної доброчесності загалом і окремих її аспектів зокрема, а також ключових характеристик та особливостей пошуку інформації в усіх інформаційних ресурсах, доступних в університеті.

Крім різноманітних комплексів заходів, ми також систематично сповіщаємо всіх учасників освітнього процесу через сайт Наукової бібліотеки та соціальні мережі про інформаційні ресурси, БД як національного, так і міжнародного рівнів, тематичні вебінари та медіакурси, розроблені провідними і авторитетними фахівцями.

Досвід є прерогативою наполегливих. Як каже прислів'я "Щоб навчати інших, треба щодня вчитися самому...". Тому співробітники ЕЧЗ активно беруть участь у різноманітних вебінарах, конференціях, семінарах, в цьому році ми пройшли медіа курси від платформи Prometheus "Академічна доброчесність: онлайн курс для викладачів" і "Наукова комунікація в цифрову епоху" та отримали сертифікати.

У рамках заходів системи підвищення професійної компетентності фахівців Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова ми регулярно проводимо семінари і тренінги, головною метою яких є не стільки ознайомлення, а насамперед навчання співробітників бібліотеки роботі в електронних колекціях наукової інформації, наукових і наукометричних БД, електронному каталозі, інституційному репозитарії.

Отже, перед бібліотеками ЗВО відкриті широкі можливості та перспективи у формуванні інформаційної компетентності здобувачів вищої освіти. Використовуючи сучасні інформаційні технології та новітні форми роботи бібліотека здатна створювати умови для отримання здобувачами успішного досвіду практичного застосування набутих компетентностей, формувати позитивну мотивацію до навчання, розвивати їхню здатність до творчого вирішення завдань і відкривати нові грані та можливості самоосвіти й самовдосконалення.

Список використаної літератури

1. Гуржій А. М., Овчарук О. В. Дискусійні аспекти інформаційно-комунікаційної компетентності: міжнародні підходи та українські перспективи. Інформаційні технології в освіті. 2013. Вип. 15. С. 38–43. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2013_15_6.
2. Завадська Н., Ігнатюк М. Формування інформаційної компетентності як запорука дотримання академічної доброчесності: роль бібліотеки закладу вищої освіти. Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. 2020. Вип. 5. С. 44–65. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.5.2020.205729>.
3. Гранчак Т. Орієнтири розвитку бібліотек у середовищі покоління Z. Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. 2019. Вип. 3. С. 20–35. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.3.2019.169663>.

References

1. Hurzhii, A. M. and Ovcharuk, O. V. 2013. "Dyskusiini aspekty informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti: mizhnarodni pidkhody ta ukrainski perspektyvy" [Discussion Aspects of Information and Communication Competence: International Approaches and Ukrainian Perspectives]. *Informational technologies in education*, [online] 15, pp. 38–43. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2013_15_6 [Accessed 10 November 2021].
2. Hbranchak, T. 2019. Oriyentyry rozvytku bibliotek u seredovyshchi pokolinnia Z [Landmarks for Developing Libraries in Generation Z Environment]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 3, pp. 20–35. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.3.2019.169663>.
3. Zavadaska, N. and Ignatiuk, M. 2020. Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti yak zaporuka dotrymannia akademichnoi dobrochesnosti: rol biblioteky zakladu vyshchoi osvity. [Forming of Information Competence as a Precondition of Academic Integrity: the Role of the Library of Higher Education Institution]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 5, pp. 44–65. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.5.2020.205729>.

Korolova T. D.,

Head of the Electronic Reading Room

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

FORMATION OF INFORMATION COMPETENCE OF THE APPLICANT OF HIGHER
EDUCATION AS A GUARANTEE OF ACADEMIC INTEGRITY

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

The interdependence between the formation of information competence and raising the level of culture of academic integrity in higher education institutions is emphasized.

The role and possibilities of the Scientific Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding in creating such an information space in which compliance with the norms of academic integrity is one of the basic principles and indisputable value. Complexes of measures and forms of work of the library on formation of information competence of applicants of higher education of all degrees are considered: students, PhD, scientists.

Keywords: information competence, students, scientists, PhD, academic integrity, library, Admiral Makarov National University of Shipbuilding

УДК 026:378.4:004

Костирко Т. М.,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

директор Наукової бібліотеки,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв, 54007,

проспект Героїв України, 9,

tamara.kostyrko@nuos.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4175-9975>

Researcher ID [C-1172-2016](https://orcid.org/0000-0002-4175-9975)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК – ВІД ІНФОРМУВАННЯ ДО НАВЧАННЯ

Розглядаються процес цифрової трансформації університетської бібліотеки під час кризи пов'язаної з пандемією COVID-19; актуалізація в умовах карантину та дистанційної роботи підтримки навігаційної системи орієнтації в інформаційних ресурсів через сайт бібліотеки як "єдиного вікна"; зміна дизайну освітнього простору, в якому пріоритетними стають цифрові ресурси; навчання цифрової грамотності.

Ключові слова: цифрова трансформація суспільства, трансформація університетських бібліотек, відкритий доступ(ОА), пандемія COVID-19

Цифрова трансформація у суспільстві як результат процесу, зазначеного впливом інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), вплинула на зміни у всіх соціальних інституціях.

Інформаційні фахівці стикаються з проблемами, що характеризуються передачею та спільним використанням знань, їх захистом, відбором та фільтрацією інформації, управлінням інформаційними ресурсами, доступом з використанням національних та міжнародних мереж та структуруванням інформаційних послуг [1].

Таким чином фахівці у галузі інформації, до яких належать і працівники університетських бібліотек, приймають активну участь у цифровій трансформації суспільства.

Підтримка і розвиток інформаційної освіти, інтенсивний розвиток інформаційних технологій (ІТ), збільшення інформаційних потоків, поява великого об'єму дезінформації, розширення типів і видів інформації, зміни дизайну освітнього простору, в якому пріоритетними стають цифрові ресурси, що іноді замінюють викладачів – виклики і завдання, які вирішують університетські бібліотеки в період цифрової трансформації [2].

Дуже актуальним в умовах карантину та дистанційної роботи є створення і підтримка навігаційної системи орієнтації в розмаїтті інформаційних ресурсів через сайт бібліотеки як "єдиного вікна". Сайт Наукової бібліотеки НУК (<http://lib.nuos.edu.ua/>) цілком відповідає такому критерію і надає своїм користувачам доступ до електронного каталогу, інституційного репозитарію, бібліографічних та веббіографічних покажчиків, тематичних списків та багато ін.

Сприяння підвищенню публікаційної активності вчених: здійснення наукометричних аналізів публікаційної активності науково-педагогічних працівників (НПП) НУК ім. адм. Макарова; адміністрування профілів університету і авторів у БД Scopus та Web of Science; реєстрація/актуалізація авторських профілів у світових реєстрах унікальних ідентифікаторів авторів-науковців ORCID, ResearcherID/Publons, Google Академія; підготовка аналітичних матеріалів для Державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності; підготовка зведеної таблиці наукометричних профілів та ідентифікаторів авторів-НПП НУК ім. адм. Макарова. Таблиця містить інформацію про всі наявні наукометричні профілі в ORCID, ResearcherID/Publons, Google Академії, Scopus за всіма структурними підрозділами та НПП університету; підготовка покажчиків щодо представлення публікацій вчених НУК ім. адм. Макарова у виданнях, що індексуються у БД Scopus та Web of Science; проведення семінарів-тренінгів "Електронні

ресурси для науки і освіти: електронні колекції наукової періодики та бази даних провідних видавництв світу в НУК ім. адм. Макарова" для науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрантів.

Відкритий доступ виконує своєрідну функцію формування фондів для бібліотек, дозволяє заповнити прогалини, що існують у фондах, шляхом легального доступу до зовнішніх ресурсів. Існують також такі напрямки у забезпеченні бібліотек доступом читачів до відкритих ресурсів, як систематизація інформації про відкриті журнали за профілем бібліотеки та надання користувачам посилань на відкриті електронні платформи та журнали; пошук відкритих статей у гібридних журналах тощо [3].

Безсумнівно, ініціатива відкритого доступу є користю для бібліотек та бібліотечних спеціалістів. Бібліотекарі НУК виступають тут як консультанти, наставники і як модератори.

Все більше сфер життя оцифровуються, і люди все частіше покладаються на електронні джерела для отримання інформації, тому використання цифрових дистанційно доступних послуг стало звичним явищем. Все це передбачає трансформацію очікувань людей щодо бібліотеки, і бібліотеки намагаються не відставати від виникаючих потреб. Вони пропонують тематичні колекції, які доступні в електронному вигляді, тому з часом використання послуг у цифровому віддаленому доступі стає щоденним [4].

Цифрова грамотність – важлива навичка людства у XXI столітті. Особливо це стало актуальним в умовах пандемії COVID-19, яка змусила багатьох людей у світі перейти на дистанційну роботу або навчання. На сайті Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова у розділі "Інтернет-ресурси" працівниками бібліотеки створено **сервіс з надання послуг з навчання цифрової грамотності**.

Академічна добочесність, як правило, для бібліотек ЗВО це – інформаційна підтримка з розповсюдження правил академічної доброчесності, а також організація та проведення кампаній щодо попередження проявів недобросовісних запозичень. Для Наукової бібліотеки НУК практика формування культури академічної доброчесності та навичок її дотримання не є новою. Нові досягнення в цьому напрямі роботи – за підтримки проректора з інноваційної діяльності Інни Олександрівни Іртищевої бібліотекою розроблено презентацію, 2-х годинну лекцію для здобувачів освіти, тест, що проходять студенти після засвоєння матеріала, шаблон сертифіката, який студенти отримують після успішного складання тесту. Процедура отримання сертифікату була затверджена Вченою радою університету в вересні 2021р. Матеріали розроблено співробітниками бібліотеки, які входять

до групи сприяння академічній доборочесності в НУК, 6 співробітників успішно пройшли курс з академічної доборочесності для викладачів (60 годин на платформі Прометеус).

Криза також продемонструвала, що бібліотеки мають зростаючий потенціал для охоплення різноманітної аудиторії для забезпечення доступу до інформації. Глобальна пандемія COVID-19 створила зростаючу потребу користувачів в цифрових бібліотеках шляхом надання більш якісного та безкоштовного обслуговування, але це не змінило первинну роль бібліотеки. У відповідь на кризу Американська бібліотечна асоціація (ALA) провела опитування громадських публічних бібліотек, щоб зрозуміти безпосередній вплив кризи на їхній бізнес, персонал, програми та сервіси (ALA, [http](http://)). Важливо мати на увазі слова Скіпа Прічарда (OCLC): "Це безпрецедентні часи для всіх нас. Бібліотеки всього світу переходять у нове і небезпечне середовище. Їхня прихильність до обміну інформацією та служіння громадам має ніколи не змінюватись" [5].

Список використаної літератури

1. Vlaić, A. Digital Library Services During the Covid-19 Crisis: Librarians' Perspective / A. Vlaić, D. Cupar // Digital Transformation: Book of Abstracts at BOBCATSSS 2021 Virtual Conf. – Porto : Instituto Superior de Contabilidade e Administração, 2021. – P. 31. – Available at: <https://eg.uc.pt/bitstream/10316/94349/1/Oliveira.2021.AbstractsBookBobcatsss2021.pdf> [Accessed 8 November 2021].
2. Nagy, A. Research in the Digital Transformation of the Library System / A. Nagy // Digital Transformation: Book of Abstracts at BOBCATSSS 2021 Virtual Conf. – Porto : Instituto Superior de Contabilidade e Administração, 2021. – P. 60. – Available at: <https://eg.uc.pt/bitstream/10316/94349/1/Oliveira.2021.AbstractsBookBobcatsss2021.pdf> [Accessed 8 November 2021].
3. Kozlenko, D. G. Open Access and Library: the Postulates of Interaction Belarusian State University of Culture and Arts / D. G. Kozlenko // Digital Transformation: Book of Abstracts at BOBCATSSS 2021 Virtual Conf. – Porto : Instituto Superior de Contabilidade e Administração, 2021. – P. 56. – Available at: <https://eg.uc.pt/bitstream/10316/94349/1/Oliveira.2021.AbstractsBookBobcatsss2021.pdf> [Accessed 8 November 2021].
4. Digital Transformation: Book of Abstracts at BOBCATSSS 2021 Virtual Conference, 21st-22nd January 2021, Porto / Ed. by Ana Lúcia Terra, Milena Carvalho, Tania Todorova, María Carmen Rodríguez López. – Porto : Instituto Superior de Contabilidade e Administração, 2021. –

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

73 р. – Available at:

<https://eg.uc.pt/bitstream/10316/94349/1/Oliveira.2021.AbstractsBookBobcatsss2021.pdf>

[Accessed 8 November 2021].

5. Preto, P. Academic Libraries in the Digital Transformation: The Case of the Library of the Faculty of Economics of Porto Mariana Ferreira / P. Preto, I. Braga // Digital Transformation: Book of Abstracts at BOBCATSSS 2021. Virtual Conf. – Porto : Instituto Superior de Contabilidade e Administração, 2021. – P. 45. – Available at:

<https://eg.uc.pt/bitstream/10316/94349/1/Oliveira.2021.AbstractsBookBobcatsss2021.pdf>

[Accessed 8 November 2021].

Kostyrko T. M.,
Cand. Sc. (Social Communication),
Director of the Scientific Library of
The Admiral Makarov National University of Shipbuilding,
Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

DIGITAL TRANSFORMATION OF UNIVERSITY LIBRARIES - FROM INFORMING TO
LEARNING

УДК 021.4

Кузнецова І. В.,

завідуюча відділом обслуговування
Наукової бібліотеки,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв, 54007,
проспект Героїв України, 9,
inna.kuznetsova@nuos.edu.ua

БІБЛІОТЕКА ЗВО У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

У пропонованій статті розглянуті питання соціокультурної діяльності університету та висвітлюється досвід роботи Наукової бібліотеки Національного

університету кораблебудування імені адмірала Макарова. Розкриті основні завдання та функції культурно-масової роботи. Визначено бібліотеку як соціокультурний центр формування інформаційної культури та реалізації творчого потенціалу особистості.

Ключові слова: Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, інноваційна діяльність, соціокультурна робота бібліотеки, масові заходи.

Сучасна бібліотека, вважає Л. Лупіка, це адаптивна багатфункціональна, відкрита культурно-цивілізаційна інституція. У сучасних умовах, коли до традиційних книжкових фондів нині додалися електронні та мультимедійні ресурси, коли пріоритетним джерелом інформації у суспільстві став Інтернет і взяв на себе частину функцій бібліотеки, її традиційна роль має змінитися [1].

В останні роки особливо активізувалась соціокультурна діяльність бібліотек, йде пошук місця бібліотеки в сучасному суспільстві, її мети, завдань в системі освіти та культури. За визначенням дослідниці Оксани Матвійчук, "соціокультурна діяльність бібліотек – це цілеспрямована і спеціально організована книгозбірнею, як соціальним інститутом, система дій і заходів, метою яких є сприяння вдосконаленню інтелектуального, матеріального та естетично-духовного стану суспільства, шляхом доведення до свідомості різних соціальних груп громадян, конкретних користувачів наукових знань, емпіричних фактів, естетичних і морально-етичних цінностей, акумульованих у бібліотечних документних зібраннях на різних носіях...".

Дослідниця загальними функціями соціокультурної діяльності бібліотек називає наступні: інформаційно-просвітницька, пізнавальна, культурно-виховна, комунікативно-організаційна, практично-дієва, розважальна, естетична, творча, релаксаційна.(2)

Завдання бібліотек згідно з новою концепцією розвитку — стати відкритим простором для освіти, спілкування і дозвілля, щоб кожний користувач відчув себе учасником живого творчого процесу. А стратегічним завданням бібліотеки стає створення комфортних умов для читачів, атмосфери неформального спілкування за рахунок значного зниження рівня офіційності та збільшення ступеня довіри у взаємовідносинах. Пріоритетні напрямки роботи бібліотеки обумовлюються впровадженням новітніх технологій, створенням власних інформаційних продуктів і послуг, оскільки головним критерієм оцінки діяльності бібліотеки є рівень організації інформаційних ресурсів.

Бібліотека Навчально-наукового гуманітарного інституту та Факультету морського права Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова сьогодні займає помітне місце в соціокультурному просторі. З метою формування й задоволення потреб і уподобань користувачів співробітниками проводиться системна та багатогранна робота, яка включає проведення різноманітних соціокультурних заходів: організацію книжково-ілюстративних виставок і тематичних переглядів літератури, презентацій, літературних та мистецьких вечорів, конференцій, засідань любительських читальських об'єднань.

Спектр заходів, який ми пропонуємо відвідувачам доволі широкий — на базі читального залу створено *"Клуб живого спілкування"*.

Так, у цьому році відбувся святковий захід, присвячений **20-річчю Олімпійської освіти Миколаївщини**, фундатором якої є Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. З цієї нагоди, за підтримки регіонального відділення Національного олімпійського комітету України в Миколаївській області та Олімпійської академії України в Науковій бібліотеці НУК імені адмірала Макарова відбулось відкриття олімпійського куточку. З привітанням виступив ректор НУК – Трушляков Євгеній Іванович, який поділився планами щодо розвитку спортивної інфраструктури. Виконавчий директор РВ НОК України Кучмій Вадим презентував колекцію олімпійської літератури, яка була передана до фонду бібліотеки.

На заході *"Адмірал музики"*, який був присвячений 175-річниці від дня народження композитора Миколи Андрійовича Римського-Корсакова бібліотекарі, співробітники університету та гості зустрілися з викладачами Дитячої музичної школи №1, ім'я якого носить ця школа.

У професійному виконанні викладачів звучали твори відомого композитора, що надало змогу учасникам заходу поринути у чарівний світ музики. Музичні номери чергувалися з розповідями про життя та творчість композитора.

Великий інтерес викликала зустріч з викладачем кафедри соціально-гуманітарних дисциплін НУК імені адмірала Макарова І. В. Коростильовою, сертифікованою ведучою кінотренінгових програм, членом Української асоціації танцювально-рухової психотерапії. Разом з нею був проведений кінотренінг *"І жили вони довго й щасливо"*. Тема тренінгу була обрана не випадково, адже взаємовідносини між чоловіком та жінкою мають величезне значення у подружньому житті. Метою заходу було – сформувати позитивну мотивацію на подолання можливих конфліктних ситуацій. Особливо важливий момент кінотерапії – це можливість провести аналіз сімейних стосунків через третю особу, якою стає герой

кінострічки. Тренінг виявився актуальним для учасників. Прозвучало безліч запитань, на які присутні отримали вичерпні відповіді. А герої фільмів стали ніби живими учасниками дискусій.

Важливим завданням бібліотеки в рамках соціокультурної діяльності є виховання в користувачів почуття толерантності, розуміння і шанобливого ставлення до інших культур. У цьому контексті привертають увагу інтерактивні заходи спілкування у форматі **"Жива бібліотека"**, які були присвячені Міжнародному дню боротьби за ліквідацію расової дискримінації. Заходи були проведені при сприянні та безпосередній участі Лоліти Султан-Мурадівни Каймаразової, голови правління громадської спілки "Рада національних товариств Миколаївської області", та Віктора Олександровича Чебатарьова, спеціаліста управління культури, національностей та релігій Миколаївської державної адміністрації. Виступити у ролі "живих книг" та спробувати донести інформацію про свої країни, культуру і побут прийшли представники різних національностей, які проживають на Миколаївщині, та студенти НУК з Китаю, Камеруну, Азербайджану та Туркменістану.

Неабияке враження викликав креативний захід у формі квесту **"Час у бібліотеці, або куди поділася стаття"**, проведений разом із Г. К. Тарасовою, викладачем кафедри "Теоретичних основ олімпійського та професійного спорту" і студентами груп 2541, 2542. Метою інтелектуально-розважальної гри було відшукати потрібну статтю у періодичних виданнях. Шифри і коди були скрізь: у книгах, каталогах, на стелажах, у книгосховищах. Виконуючи різноманітні завдання, студенти ще більше дізналися про нашу книгозбірню, про її можливості, фонди, а також закріпили набуті знання з основ бібліотечно-бібліографічної грамотності. Емоційно, цікаво та весело студенти провели свій час у бібліотеці. Вони проявили нестандартне мислення, кмітливість, інтуїцію та ерудованість.

Патріотичний напрям роботи бібліотеки спрямовується на організацію та реалізацію проектів з висвітлення важливих історичних подій українського народу, які сприяють посиленню національно-патріотичного виховання. Зустріч студентів з учасниками АТО, волонтерами мала назву **"Війна пройшла крізь їхні душі"**. Зі щирими словами вдячності за відвагу, мужність та героїзм присутні привітали наших викладачів та студентів, учасників АТО: С. В. Копійка, О. П. Сікорського, О. І. Кіора і волонтерів В. М. Білого, О. Р. Шутяка, Л. А. Снігур. Вони розповіли про нелегку службу та життя бійців у зоні бойових дій.

До дня Українського козацтва Наукова бібліотека підготувала пізнавально-розважальний захід **"Козацькі розваги"**. З метою розширення знань студентів про українських козаків, їх традиції, побут, звичаї були розроблені кросворди, ребуси, вікторини,

інтелектуальні ігри. Присутні з задоволенням переглянули відеоролик про історію козаків, який допоміг їм з легкістю відповідати на поставлені запитання. На завершенні заходу учасники виклали серце із зароблених під час гри фішок, яке символізує "Я люблю Україну".

Тема **історії та історичних постатей** щороку проходить червоною лінією в роботі бібліотеки Навчально-наукового гуманітарного інституту Наукової бібліотеки НУК. Так, до святкування дня народження великого поета, художника, славного сина українського народу Т. Шевченка була присвячена презентація розгорнутої **книжково-ілюстративної виставки "Викарбувані на віки"**. На виставці були представлені раритетні видання творів Т. Г. Шевченка, колекція монет та банкнот з його образом, словом та ім'ям, цінні папери.

На вечорі пам'яті **"Михайло Грушевський – видатний громадський діяч"** присутнім розповіли про вченого-історика, що вперше ґрунтовно проаналізував основні віхи вітчизняної історії, розробив концепцію історичного розвитку українського народу. Викладач кафедри "Облік і економічний аналіз" О.Г. Баланенко познайомила слухачів з книгою М. Кучеренка "Я був їх старший син", про родовід Грушевських, яка видана за ініціативи Київського Музею історії і подарована її тітці Н.Л. Караджі – нащадкові славного роду. До уваги присутніх була представлена книжково-ілюстративна виставка **"Творець історії і літописець"**, цікавим доповненням якої були прижиттєві видання та книга з автографом і штампом бібліотеки М. Грушевського.

Щороку у третій четвер травня відзначається Всесвітній день вишиванки. Споконвіку вишиванка для українців була не тільки святковим одягом, але й одним із традиційних оберегів, родинною реліквією. Вона символізує душу українського народу, красу, є спадщиною духовної культури. Зараз – особливий час. Ми звертаємося до джерел народної творчості, до народних традицій. І як радісно усвідомлювати, що вони сьогодні оновлюються, оживають, і, мабуть, чим більше ми будемо їх знати, тим життя наше буде радіснішим, духовно багатшим.

"Рослина без коріння всихає, людина без минулого не живе" – під таким гаслом цього року в читальному залі відділу обслуговування користувачів Навчально-наукового гуманітарного інституту та Факультету морського права Наукової бібліотеки НУК ім. адм. Макарова відбулися презентація експозиції **"Українська вишиванка на Миколаївщині – історія та сучасність"**, та етноекскурс **"Культура та побут населення України"**. Присутні познайомилися з історією виникнення свята, традиціями та цікавими фактами про вишиванку, прослухали розповіді про особливості вишитих сорочок у різних регіонах України, які відрізняються технікою та орнаментом; з цікавістю переглянули представлені

документи, світлини, зображення відомих діячів української культури, які публічно їх носили.

Щороку **літературно-музична вітальня** зустрічає юні таланти в бібліотеці НН ГІ, де в тихій залі, у доброзичливій атмосфері молодь не тільки навчається, а й проводить дні поезії, музики, іменинника; відзначає свята. Приходячи зі своїми інструментами, грає улюблені мелодії та співає пісні, готується до різноманітних конкурсів.

Цікавою була зустріч з учасником квартету "Четверо в тамбурі", організатором літературного проекту "ПроЛітАрт" Антоном Луценко, для якого поезія, творчість – це життя. Підтвердженням цього став його виступ. Присутні з задоволенням слухали у виконанні гостей заходу не тільки вірші, а й пісні, які зробили свято ще більш емоційним.

Літературно-музичний вечір "Весна. Поезія. Любов" зібрав творчий бомонд університету: письменників, поетів, композиторів, які розкрили свої таланти перед колегами. Почесним гостем вечора був В'ячеслав Качурін – видатний миколаївський поет і композитор, який читав свої вірші та співав пісні під гітару. Родзинкою вечора став дует В'ячеслава Качуріна та Євгена Долгова, керівника центру "Корабел", заслуженого працівника культури України.

Отже, Наукова бібліотека НУК імені адмірала Макарова завжди була й залишається центром навчально-пізнавального та культурно-мистецького спілкування людей, осередком духовності та гармонії, хранителем мудрості та знань, соціокультурним феноменом різноманітних напрямків діяльності.

Джерела та література

1. Кузнецова І. В. Загальноуніверситетські заходи Наукової бібліотеки – як складова її іміджевої та маркетингової діяльності / І. В. Кузнецова // Бібліотека ХХІ століття: виклики, нові можливості, перспективи : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 7–8 листоп. 2019 р. – Миколаїв, 2019. – С. 56–60.
2. Курас І. Ф. Сучасні соціокультурні процеси і зростання інтелектуальної місії бібліотек / І. Ф. Курас // Бібл. вісник. – 2002. – № 6. – С. 46–49.
3. Лупіка Л. Сучасні бібліотеки – відкритий простір для освіти, спілкування і дозвілля / Л. Лупіка // Бібл. форум України. – 2015. – № 2. – С. 27–28.
4. Матвійчук О. Є. Бібліотека як соціокультурний інститут: освітньо-виховна місія / О. Є. Матвійчук // Вісн. Нац. авіац. ун-ту. Серія: Філософія. Культурологія. – 2010. – № 2. – С. 155–160.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

Kuznetsova I. V.,

Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

THE ROLE OF THE LIBRARY IN THE SOCIOCULTURAL ACTIVITIES OF THE
UNIVERSITY

This paper presents various aspects of the sociocultural activities of the university illustrated with best practices of the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding. Main tasks and functions of the library cultural activities were specified. The library was defined as a sociocultural centre for information culture development and fulfillment of the individual's creative potential.

Key words: Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding; innovation activity; sociocultural activity of the library; library events.

027.7:502.1

Матвієнко О. Б.,

завідуюча відділом обслуговування Наукової бібліотеки,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв, 54007,

проспект Героїв України, 9

olena.matviienko@nuos.edu.ua

РОЛЬ БІБЛІОТЕК ЗВО У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ

Стаття присвячена ролі бібліотек ЗВО у формуванні екологічної свідомості. Автор розповідає про створення екопроєкта НБ НУК ім. адм. Макарова "Зелене світло нашого життя", про цілі та складові цього проєкту, а також про дослідження " Життя в екосистемі: ставлення здобувачів освіти до питань охорони довкілля", яке було проведено в рамках екопроєкта.

Ключові слова: бібліотека, дослідження, екопроєкт, екологічна освіта, Наукова бібліотека НУК, екозаходи.

Ми всі знаємо про кліматичну освіту. Це освіта, яка має за мету вирішити та розвинути ефективні заходи щодо зміни клімату. Вона допомагає здобувачам освіти зрозуміти причини та наслідки зміни клімату, готує їх до життя з наслідками зміни клімату та дає можливість вживати відповідних дій для прийняття більш сталого способу життя. Бібліотека, як інтелектуальний та освітній осередок не може стояти осторонь. В 2020 році благодійний фонд "Бібліотечна країна" ініціював Всеукраїнську інформаційну кампанію щодо впровадження екологічної складової в діяльність бібліотек України з метою посилення потенціалу екологічної дієвості та лідерства бібліотек як провайдерів екологічної освіти. В рамках цієї кампанії Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова започатковує реалізацію протягом 2021 – 2022 рр. екопроєкту "Зелене світло нашого життя".

Цілі проєкту:

1. Популяризація дбайливого відношення до довкілля та небайдуже ставлення до нього.
2. Ековиховання та екоосвіта.
3. Дослідження про бачення способів вирішення проблем покращення стану навколишнього середовища.

Складові проєкту:

1. Створення екосторінки на сайті Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.
2. Проведення дослідження "Життя в екосистемі: ставлення здобувачів освіти до питань охорони довкілля".
3. Організація заходів, що популяризують життя в стилі eco-friendly.
4. Організація та участь в екоакціях.

А зараз детальніше про проєкт, його складові та сторінки. Для оформлення проєкту були створені колажі, хмари зі слів, відеоролики. Як виглядає колаж проєкту ви можете побачити на сайті нашої бібліотеки <http://lib.nuos.edu.ua/>. Сторінка із розділами постійно оновлюється, тобто з'являються нові розділи і сама інформація розділу також змінюється (або вилучається неактуальна, або додається щось нове). Тож проєкт не є статичним, він трансформується. І для оформлення цієї сторінки ми також використали створену нами хмару із слів. А зараз коротко про сторінки проєкту "Зелене світло нашого життя".

На сторінці "Про проєкт" розміщено інформацію про те, що являє собою наш проєкт і навіщо він був створений. "Абетка екоактивіста" – це цікава та насичена сторінка. Тут розміщено інформацію за такими темами: апсайдинг, вейпінг, глобальне потепління,

компостування, нітрати, льодовики та багато іншого. Але ця інформація, ці розділи не є нашим оригінальним доробком. На сторінці є посилання (воно активне) на екологічний проєкт наших колег. Мається на увазі бібліотека Сумського державного університету та її проєкт "Зелена бібліотека". Ми вдячні нашим колегам як за цікаві розробки, так і за те, що цими розробками можуть користуватися всі бажаючі (за умов посилання звісно). Наступна сторінка проєкту НБ НУК "Популяризація екостилю за допомогою поліграфічної продукції" відсилає нас до відеоролика, розміщеного на Ютубі. Для створення ролику ми використали екоплакати та слогани. Самі плакати розміщено на стендах біля наших відділів. Для сторінки "Зелений" простір бібліотеки" також був створений відеоролик, він теж розміщений на Ютубі. Для ролика ми використали фото "зелених" куточків нашої бібліотеки. Розділи "Відкриті екоресурси" та "Державна і світова екологічна політика" мають досить традиційний вигляд. Це перелік відкритих освітніх ресурсів з екології, які можуть бути цікавими нашим користувачам та нормативних і правових документів, які можуть стати у нагоді нашим користувачам.

Сторінка "Екозаходи" являє собою перелік заходів нашої бібліотеки, які мають відношення до проєкту "Зелене світло нашого життя". Це і книжкові виставки, і віртуальні виставки, і відеоролики, і масові заходи. До речі, назви віртуальних виставок і відеороликів є активними, тож переглядаючи цю сторінку можна відразу переглянути ту чи іншу віртуальну виставку, яка зацікавила. На сторінці "Актуальна інформація" розміщено актуальну, злободенну інформацію. Наприклад, про шкоду спалювання опалого листя та інше. І ще одна цікава сторінка – це "Краса природи в мистецтві". Природа завжди була одним з найпотужніших джерел мистецького натхнення. Переконатися в цьому можна відвідавши цю сторінку, на якій розміщено посилання для перегляду цікавих відеороликів.

В рамках проєкту "Зелене світло нашого життя" НБ НУК провела дослідження серед здобувачів освіти "Життя в екосистемі: ставлення здобувачів освіти до питань охорони довкілля". Мета цього дослідження – з'ясувати, які екологічні проблеми турбують студентів, їх ставлення до охорони навколишнього середовища, яку екологічну поведінку вони готові практикувати та як готові долучитись до покращення довкілля. При проведенні дослідження було з'ясовано:

1. Здобувачі освіти не байдужі до екологічних проблем в цілому та зокрема до екологічної ситуації в нашому місті.
2. Анкетованих турбує питання сортування сміття в цілому та зокрема в нашому університеті.

3. Студенти відповідально ставляться до таких ресурсів як світло, вода, електроенергія та заощаджують їх.

Провівши це дослідження, ми бачимо над чим нам (бібліотеці) треба працювати далі. Бачимо, які екопроблеми нам треба висвітлювати більш детально, більш повно. Створивши цей проєкт, Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування вносить свій внесок у формування екологічного світогляду, екологічної поведінки наших користувачів, насамперед наших студентів. Більш детально з проєктом "Зелене світло нашого життя" ви можете ознайомитись на нашому сайті <http://lib.nuos.edu.ua/>. Запрошуємо усіх переглянути його сторінки.

Список використаної літератури:

1. Зелені бібліотеки [Електронний ресурс] // Бібліотечна країна : сайт благодійного фонду. - Електрон. дані. – Режим доступу: <http://livelibrary.com.ua/category/greenlibrary/> (дата звернення: 01.10.2021). – Назва з екрана.

2. Зелена бібліотека [Електронний ресурс] // Бібліотека Сумського Державного університету : сайт бібліотеки. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://new.library.sumdu.edu.ua/uk/biblioteka/library-projects/zelena-biblioteka.html> (дата звернення: 02.10.2021). – Назва з екрана.

3. Зелена сторінка [Електронний ресурс] // Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова : сайт бібліотеки. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://lib.nuos.edu.ua> (дата звернення: 02.10.2021). – Назва з екрана.

УДК 027.7:378:174.7(477.43)

Молчанова С. А.,

завідувачка науково-методичного відділу

Наукової бібліотеки,

Хмельницький національний університет

Бичко О. М.,

завідувачка інформаційно-бібліографічного відділу

Наукової бібліотеки,

Хмельницький національний університет

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В БІБЛІОТЕКАХ ЗВО

(на прикладі наукової бібліотеки Хмельницького національного університету)

Анотація: У статті розглянуто шляхи вирішення проблеми формування академічної доброчесності в закладах вищої освіти та роль у цьому бібліотек ЗВО на прикладі наукової бібліотеки ХНУ. Особливий акцент зроблено на формуванні інформаційної культури, необхідності з першого курсу навчати здобувачів вищої освіти основам наукової етики та технологіям виконання наукових робіт. Вказано на значущість нормативно-правового забезпечення академічної доброчесності.

Ключові слова: ЗВО, наукова бібліотека ХНУ, здобувачі вищої освіти, академічна доброчесність, шахрайство, плагіат, академічна відповідальність, інформаційна культура.

Проблема забезпечення академічної доброчесності в сучасну епоху набула стратегічного значення у зв'язку з вільним доступом до продуктів інтелектуальної власності, що надає можливість використання чужих наукових ідей та подання їх як власних. Хоча ця проблема в Україні давно вже є предметом наукових досліджень та обговорень на різних академічних платформах, проте результати навряд чи можна вважати вичерпними через багатоаспектність проблеми, яка виходить за рамки традиційного поняття "плагіат".

У цьому контексті неможливо переоцінити роль бібліотек ЗВО, які є середовищем формування академічної доброчесності. Працівники інформаційно-бібліотечної сфери не лише надають консультації студентам, викладачам, науковцям щодо пошуку та використання зовнішніх інформаційних ресурсів, створення і просування власних, але й розширюють та зміцнюють вплив академічної культури в освітньому і науковому середовищі. Багато бібліотек вже накопичили значний досвід у цьому напрямі, тому, на думку авторів статті, для вирішення проблеми академічної доброчесності в ЗВО бібліотекам важливо ділитися досвідом, ідеями та напрацюваннями з кожним, хто цього потребує.

У 2016 році Українська бібліотечна асоціація за підтримки Посольства США в Україні започаткувала проєкт "Культура академічної доброчесності: роль бібліотек", який спрямований на включення бібліотечних закладів різних типів, видів, підпорядкування у процес формування в суспільстві культури академічної доброчесності, запобігання проявам шахрайства, плагіату, корупції у сфері освіти та науки, зокрема у закладах вищої освіти. У проєкті зауважується, що випадки, коли наукові роботи (від курсових до докторських)

виконуються на замовлення за матеріальну винагороду, коли студентські роботи передаються від курсу до курсу лише зі зміненими титульними сторінками, коли в наукових текстах перефразовують чужі думки та видаються за власні без посилання на їхнього справжнього автора, коли метою наукового дослідження є не нове наукове знання, а отримання вченого ступеню, вже давно не є поодинокими [2].

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової та творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових і творчих досягнень [1].

Наукова бібліотека Хмельницького національного університету (далі бібліотека) у своїй діяльності забезпечення якості освіти виконує низку завдань, серед яких чи не основною є сприяння академічній доброчесності. На сайті бібліотеки розміщено відповідний електронний ресурс, який має назву "Академічна доброчесність" та містить повнотекстову, актуальну та достовірну інформацію з даної проблеми, книги, методичні матеріали та статті http://library.khnu.km.ua/?page_id=5019. Оскільки академічна доброчесність є категорією нормативною, прописаною у вітчизняному законодавстві та міжнародному праві, створений ресурс має посилання на нормативно-правові документи. Потрібно звернути увагу, що на основі законодавчих актів України розроблено "[Положення про дотримання академічної доброчесності в Хмельницькому національному університеті](#)", з яким можна ознайомитися за допомогою зазначеного ресурсу, а також на сайті університету. У цьому Положенні визначено основні види порушень академічної доброчесності та прописані процедури виявлення академічного плагіату та його усунення, зокрема перевірка кваліфікаційної роботи на академічний плагіат за допомогою електронної системи Anti-Plagiarism, яка здійснюється відділом інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення наукової бібліотеки ХНУ. Наразі університет також має можливість виявлення академічного плагіату в навчальних текстах з використанням програми Unicheck. У Положенні передбачена і академічна відповідальність за порушення норм та принципів академічної доброчесності учасниками освітнього процесу.

На формування академічної культури в книгозбірні спрямовані й рубрики на допомогу науковцям: "Створення авторського профілю"; "Науковці Хмельницького національного університету в наукометричних базах даних"; "Університет у національних та світових рейтингах"; "Корисні посилання" http://library.khnu.km.ua/?page_id=2207. Представлено також інформацію про світові інформаційні бази даних, робота з якими

ґрунтується на засадах наукової етики та доброчесності: наукометричні БД "Scopus", "Web of Science", "Google Scholar"; бібліометричні БД "Бібліометрика української науки", "Український індекс наукового цитування". Користувачам надаються відомості щодо змісту ресурсів, інструкції з реєстрації та пошуку журналів у відповідних БД.

Важлива складова діяльності бібліотеки стосується навчання вчених різним аспектам інформаційного пошуку та роботі зі світовими базами даних наукового цитування. До прикладу, у рамках курсів з підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників за програмою "Педагогічна майстерність" проведено лекційно-практичне заняття "Академічне письмо та його викладання здобувачам вищої освіти (пошук інформації та дотримання принципу доброчесності", на якому було надано практичні поради з інформаційної грамотності та академічної доброчесності. Особлива увага була приділена методиці пошуку наукової інформації, засвоєнню раціональних правил пошуку електронних ресурсів. Значна частина лекції присвячена популяризації ідеї відкритого доступу до наукової інформації, зокрема розглядалися проблеми створення та правила архівування Інституційного репозитарію ХНУ. Акцентувалося на понятті "Наукометрія": використанні міжнародних БД наукового цитування (Scopus, WoS), створенні авторського профілю, [вибору журналів для публікації результатів досліджень](#) тощо. Особливе місце було відведено популяризації розділів та рубрик сайту книгозбірні для інформаційної підтримки науковців: "Академічна доброчесність", "Наукометрія", "Науковцям", "Корисні посилання" та ін. Заняття проведено з демонстрацією слайдів. Слід відзначити підвищення попиту науковців університету на ресурси наукометричних БД, зацікавленість вчених у розповсюдженні результатів своїх досліджень.

Діяльність фахівців книгозбірні спрямована на ознайомлення викладачів, аспірантів, студентів університету з особливостями моніторингу наукових публікацій у міжнародних наукометричних базах, просування результатів власних наукових розробок вчених у світовому науково-інформаційному просторі, публікації в журналах з високим імпакт-фактором.

Принципи академічної доброчесності нерозривно пов'язані з підвищенням інформаційної культури користувачів. Тематика та рівень занять для кожної групи (студентів, викладачів) різняться. Якщо студенти на лекційно-практичних заняттях отримують переважно базові навички з пошуку інформації, то науковці можуть навчитися правильно використовувати інструменти академічної комунікації.

До прикладу, у 2020 році зі студентами першого курсу стаціонарної форми навчання проведено 86 занять з основ інформаційної культури (43 теоретичних та 43 практичних). Теоретичні заняття відбувалися у формі лекцій, практичні – з використанням комп'ютерів у залі каталогів та електронної інформації. Усі лекції супроводжувалися демонстрацією слайдів, підготовлених у програмі PowerPoint, що робить їх більш наочними, цікавими та допомагає швидко засвоїти матеріал. Обов'язковим і важливим елементом занять зі студентами є практичне освоєння методів автоматизованого пошуку інформації.

Варто зазначити, що програма курсу щорічно змінюється залежно від внутрішніх та зовнішніх обставин: використання та створення нових електронних ресурсів, підвищення рівня сервісного обслуговування, технічного стану комп'ютерного парку. Текстова та демонстративна частина занять доповнюється та редагується з урахуванням змін, які відбуваються на сайті наукової бібліотеки, оновлюється роздатковий матеріал – індивідуальні завдання для проведення практичної частини.

На допомогу першокурсникам створено та розміщено на сайт бібліотеки дві презентації "Ресурси та сервіси бібліотеки" і БД "Електронний каталог", які містять основні відомості про НБ ХНУ та віртуальну систему обслуговування, яка дозволяє використовувати електронні ресурси у віддаленому режимі, зокрема й під час дистанційного навчання. Окрему увагу приділено методиці інформаційного пошуку в базовому електронному ресурсі бібліотеки "Електронний каталог".

Протягом року в секторі НТД спільно з викладачами проведено 14 (7 теоретичних та 7 практичних) занять зі стандартизації та інформаційно-патентного пошуку. Для бакалаврів спеціальності "Середня освіта (Біологія)" проведено інформаційний захід "Академічна доброчесність. Пошук наукової літератури" (з використанням платформи Zoom), де розглядалися проблеми дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, поняття та принципи академічного письма, пошук наукової інформації та іноземні ресурси відкритого доступу. Фахівці бібліотеки взяли участь у тренінгах для учасників фокус-груп із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти усіх факультетів університету за темою "Пошук наукової інформації в електронних базах даних". Студентам були представлені різні джерела пошуку наукової інформації. Особливу увагу приділялося технології пошуку на сайті Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та у пошуковій системі Google Scholar. Під час виконання завдання веб-квесту присутні мали можливість здобути практичні пошукові навички, які необхідні кожному студенту при

написанні якісних курсових та дипломних робіт. На завершення тренінгу було проведено ділову гру на виявлення лідерських якостей та формування умінь працювати в команді.

Потрібно зауважити, що у надзвичайній ситуації, пов'язаній з епідемічним спалахом, не припинялась освітня діяльність бібліотеки. Якщо заняття з основ інформаційної культури вдалося провести ще у традиційному форматі з дотриманням всіх карантинних вимог, то із врахуванням епідеміологічного стану в країні перед бібліотекою постали вимоги використання нових форм, розрахованих на віддаленого користувача. Окрім вище зазначених презентацій на допомогу першокурсникам, для підвищення інформаційної культури наразі використовуються інноваційні форми проведення занять, як-от проведення занять зі студентами на платформі Zoom, де працівниками бібліотеки проводяться заняття з академічної доброчесності, з пошуку наукової літератури, розглядаються теми інформаційної грамотності, особливостей академічного письма, поширення знань і навичок щодо основних принципів академічної доброчесності в університеті. У дистанційному режимі бібліотекою проводяться не лише інформаційно-бібліографічні заняття, але й різноманітні просвітницькі заходи, які виховують у студентства національну свідомість, прагнення до знань, розвитку та самовдосконалення, адже важливо те, яких громадян виховують у ЗВО, які цінності закладаються під час навчання в університеті, завдяки чому отримуються дипломи та наукові ступені – важкій наполегливій праці чи обману, шахрайству та сумнівній спритності.

З метою формування академічної культури серед студентства бібліотекою як центром просвітництва запроваджена багаторівнева система. На першому рівні – ознайомчому – студентів ознайомлюють із поняттям академічної доброчесності та тим, що містить у собі це поняття. На другому рівні – формуючому – навчають розуміти, що таке "корупція в академічному середовищі", розпізнавати прояви корупції, знати і вміти застосовувати механізми протидії їй. На третьому рівні – закріплюючому – бібліотечні працівники допомагають студентам закріпити навички із дотримання академічної культури за допомогою оформлення публікацій, приділяти належну увагу підбору джерел та їхньому правильному цитуванню. На четвертому рівні бібліотекарі допомагають вдосконалити отримані студентами знання, що необхідні їм для написання, оформлення, оприлюднення та просування в академічному середовищі наукових праць. Студенти мають знати, що допомогу вони завжди зможуть знайти у фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, що для якісного наукового пошуку потрібно користуватись якісними джерелами інформації, зокрема передплаченими базами даних наукової інформації, а також базами даних відкритого доступу [3].

Таким чином, академічна спільнота поступово відмовляється від толерантності до плагіату та інших форм академічного шахрайства. Тут потрібна культурна складова, яка б регулювала практики написання наукових робіт на рівні норм, традицій, цінностей академічної культури, інформування про форми плагіату, яка базувалась б на розумінні викладачами (і в результаті студентами) того, що таке плагіат і якими правилами мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової та творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових і творчих досягнень. У цьому напрямі бібліотекою зроблено досить багато, результатом роботи є зростання академічної культури користувачів.

Отже, бібліотеки як наукові та просвітницькі центри повинні добре усвідомлювати значення академічної доброчесності та інформаційної культури в ЗВО і бути готовими активно діяти для їхнього впровадження в освітнянському процесі, надаючи консультації студентам, викладачам, науковцям щодо пошуку та використання зовнішніх інформаційних ресурсів, створення і просування власних, розширюючи та зміцнюючи вплив академічної культури в освітньому і науковому середовищі.

Список використаних джерел

1. Закон Про освіту, стаття 42 "Академічна доброчесність" [Електронний ресурс] : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2145-VIII : [станом на 29.10.2021 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Київ, 2021. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. – Назва з екрана.
2. Культура академічної доброчесності: роль бібліотек [Електронний ресурс]. – Текст. дані – Режим доступу: <https://ula.org.ua/255-programi-proekti/3582-kultura-akademichnoi-dobrochesnosti-rol-bibliotek>. – Назва з екрана.
3. Молчанова С. А. Бібліотека ЗВО як центр формування академічної доброчесності [Електронний ресурс] / С. А. Молчанова, Л. П. Чорна // Бібліотека в освітньому просторі : інформ. бюл. – Хмельницький : ХНУ, 2020. – № 25 : Академічна доброчесність та бібліотеки ЗВО. – С. 5–12. – Режим доступу: <http://library.khnu.km.ua/wp-content/uploads/2020/12/Molchanova.pdf>. – Назва з екрана.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

заступник директора Науково-технічної бібліотеки,
Дніпровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна,
м. Дніпро

ЦИФРОВІ БІБЛІОТЕЧНІ СЕРВІСИ ДЛЯ ДОСЛІДНИКІВ: ОПИТУВАННЯ НАУКОВЦІВ ТА РЕАКЦІЯ БІБЛІОТЕКАРІВ ДНУЗТ

У Науково-технічній бібліотеці Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (Бібліотека ДНУЗТ, <https://library.diit.edu.ua/>) за останні 10 років значно змінилися пріоритети бібліотечної діяльності. Трансформувалися процеси видачі документів, збереження фондів, їх комплектування та обробки тощо. До традиційних форм і методів роботи додалися нові інформаційні продукти та послуги. Усі зміни відбуваються завдяки освоєнню та впровадженню в бібліотечну практику нових інформаційних технологій [1-6].

Для того, щоб оцінити можливості бібліотеки, вивчити та сформувати потреби користувачів, щоб оптимально використати вже наявні ресурси та визначити перспективні напрямки розвитку, було проведено опитування "Цифрові бібліотечні сервіси для дослідників". На сайті Навчально-Наукового центру "Лідер" ДНУЗТ (<http://lider.diit.edu.ua/login/index.php>) у лютому 2020 р. у розділі "Якість освіти" була розміщена анкета для дослідників (викладачів) із проханням взяти участь в опитуванні. Анкетування проводилося з метою визначення рівня впровадження цифрових сервісів Бібліотеки в університеті, вдосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки в сучасних умовах, щоб вчасно внести необхідні зміни та корективи до роботи бібліотеки.

Інструментарій дослідження – анкета, складалася з 8 питань. Питання пропонувалися як закриті – коли респонденту пропонувалися вже готові варіанти відповідей, і відкриті, де респонденти мали сформулювати відповідь самостійно. Як об'єкт дослідження виступили викладачі та наукові співробітники ДНУЗТ та філії університету у м. Львів. В анкетуванні взяло участь 112 респондентів. Аналіз отриманих даних дослідження показав наступні результати.

Розподіл респондентів за віком такий: молоді вчені віком від 20 до 35 років – 25%; найбільша кількість опитаних була у віковій групі 35-50 років – 51%; 50-60 років – 12%; 60+ – теж 12%. За статтю серед опитаних – 68% чоловіків та 32% жінок.

В опитуванні взяли участь 63% кандидатів наук, 17% докторів наук, 17% без наукового ступеня, 3% аспірантів. Вчене звання "доцент" мають 56% опитаних, "професор" – 9%, "старший науковий співробітник" – 1%, без вченого звання – 34%.

За якими ж напрямками знань наших науковців цікавлять наукові публікації? Результати доводять наступне; технічні науки – 77% опитаних, фундаментальні науки – 25%, гуманітарні науки – 17%, суспільні науки – 10%. З отриманих даних можна зробити дуже цікавий висновок – понад 30% (приблизно 1/3 усіх опитаних) цікавляться не лише публікаціями у своїй сфері діяльності, а й стежать та працюють у декількох галузях знань.

Аналіз відповідей респондентів на запитання анкети про те, якими цифровими послугами Бібліотеки ДНУЗТ вони користуються та на підтримку яких вони й надалі чекають від Бібліотеки, дав наступні результати:

- електронним каталогом – 80% усіх опитаних;
- відкритим доступом до світових та вітчизняних баз даних (Scopus, Web of Science, Springer, DOAJ, Будівельні технології СМЕТА та ін.) – 75%;
- адміністрування репозитарію 30%;
- видання наукових журналів – 51%;
- супровід е-конференцій – 13%;
- оцифрування та збереження електронних колекцій – 23%;
- поширення результатів наукових досліджень – 31%;
- консультування редакцій наукової періодики щодо можливостей Open Journal Systems (OJS) та Open Conference Systems (OCS) – 9%;
- отримання та розподілення Digital Object Identifier (DOI) між редакціями журналів – 7%;
- консультації щодо створення та впорядкування профілів автора – 54% (в т.ч. ORCID 37%; ScopusID 30%; ResearcherID 30%; Google ScholarID 26%);
- створення та оновлення сторінок у Wikipedia – 1%;
- створення відеоуроків та тематичних відеороликів для вчених – 9%;
- консультування вчених з різних аспектів інформаційного пошуку, роботи зі світовими базами наукової інформації тощо – 21%;

- інформаційний аналіз із різних аспектів публікаційної діяльності вчених університету – 15%.

Для 94% респондентів інформація з сайту Бібліотеки, розділ "Вченим" корисна, а для 6% – ні.

Рівень та асортимент послуг, що надаються Бібліотекою, задовольняє 84% опитаних, 16% – частково задоволені, і жодного "ні".

Найцікавіші та непередбачувані відповіді виявилися на відкрите питання анкети про необхідність розвитку нових цифрових сервісів Бібліотеки. Аналіз відповідей дослідників університету показує, що Бібліотеці потрібно сконцентруватись на певних сервісах, вказаних респондентами:

- Створення нових відеоуроків та тематичних відеороликів для дослідників;
- Навчання користуванню системою "Антиплагіат";
- Розширення можливостей відкритого доступу до повних текстів освітніх ресурсів [1] у цифровому вигляді: підручників і методичних вказівок;
- Доступ до повнотекстової бази дисертацій без обмежень та цілодобово 24/7;
- Дистанційне надання УДК для книг і статей (через e-mail чи онлайн);
- Особистий онлайн-кабінет дослідника з повною інформацією про стан його публікаційної активності;
- Дистанційне замовлення літератури.

У своїй діяльності ми керуємося новою філософією інноваційної бібліотеки вищої школи. Як зазначала Т. О. Колесникова [2], новий тип бібліотечно-інформаційного фахівця здатний бути вченим, мислити як учений, здатний надати реальну допомогу в процесах обміну знаннями в університетському середовищі. А це, безумовно, супроводжується зміною професійної свідомості бібліотекарів, їх погляду на місію бібліотеки, свою роль у цьому процесі, що осмислюється бібліотечною філософією.

Взявши до уваги отримані результати дослідження, керівництвом НТБ ДНУЗТ було прийнято рішення про розширення асортименту бібліотечних послуг університетським дослідникам. Так, протягом 2020-2021 н.р. було створено, наприклад:

- 1) В структурі Бібліотеки виокремлено "Сектор запобігання та виявлення плагіату" (<https://library.diit.edu.ua/uk/page/integrity>);
- 2) На сайті Бібліотеки створено окремий інформаційний блок "Відкриті освітні ресурси – OER" [1] (<https://library.diit.edu.ua/uk/page/OER>);

3) Відео-уроки: "Редагування та об'єднання профілів автора у базі даних Scopus" (<https://www.youtube.com/watch?v=I0Xn7NCXRYc>), "Як підтвердити авторство переліку публікацій науковця в системі Web of Science" (https://www.youtube.com/watch?v=78FhED_ZpsU);

4) Подкасти: відповіді на актуальні питання: "Як знайти інформацію за допомогою WEB-каталогу?" (<https://www.youtube.com/watch?v=caq-n6xqnsW&list=PL5JyULThzcTRo8DQBL02NqhIu9YY0Rjd3&index=3>) та "Як отримати першокурснику літературу у Бібліотеці?" (<https://www.youtube.com/watch?v=0ms-cll2pNg&list=PL5JyULThzcTRo8DQBL02NqhIu9YY0Rjd3>).

Підбиваючи підсумок щодо результатів проведеного дослідження та рефлексії бібліотекарів на нього можна зробити наступні висновки:

- Необхідно постійно працювати над осучасненням профілю компетентностей бібліотекаря університетської бібліотеки [3];

- Персоналу Бібліотеки ДНУЗТ необхідно й надалі постійно проводити моніторинг якості наданих послуг, аналізувати потреби користувачів, постійно стежити за різноманітним асортиментом наданих послуг, в т.ч. що необхідно змінити, скасувати, додати або організувати з нуля;

- Бібліотекарі повинні оперативно реагувати на нові вимоги в сфері вищої освіти та бібліотечно-інформаційної справи, в т.ч. бути готовими надавати допомогу користувачам дистанційно, вміти створювати власний інформаційний продукт із можливістю доступу до нього, в першу чергу, спільноті ДНУЗТ.

Список використаної літератури

1. Колесникова Т. О. Відкриті Освітні Ресурси (OER): роль університетських бібліотек // Антишкола університетських бібліотекарів : Заняття 4. / УБА ; Дніпров. нац. ун-т зал. трансп. ім. акад. В. Лазаряна – Дніпро, 2021. <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/14148>

2. Колесникова, Т. А. Новая философия и инновационные направления деятельности библиотеки ВУЗа // Традиции и новации в информационном обеспечении науки и образования : материалы междунар.науч.-практ.конф. б-к вузов III-IV уровней аккредитации, 22–24 мая 2012 г. // Таврич. нац. ун-т им. В. Вернадского, Науч. б-ка. – Симферополь, 2012. – Режим доступа: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/2119>

3. Колесникова Т. О. Професійні компетентності зарубіжних університетських бібліотекарів / Т. О. Колесникова // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали II Інтернет-конференції, Харків. нац. мед. ун-т, 24–31 жовт. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 71–75. <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/9036>

4. Колесникова, Т. О. Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців // Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р., Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/4733>

5. Петренко, О. А., Сідорчик О. В. Збереження ретрофондів інженерного спрямування: навіщо, що і як сканувати // University Library at a New Stage of Social Communications Development : тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 жовт. 2019 р., м. Дніпро. Наук.-техн. б-ка Дніпров. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпро, 2019. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/11568>

6. Петренко О. А., Сідорчик О. В. Online / Offline обслуговування користувачів: з досвіду роботи бібліотеки Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. University Library at a New Stage of Social Communications Development : матеріали VI Міжнар. конф., 07.10–08.10.2021 р., м. Дніпро. 2021. – Наук.-техн. б-ка Дніпров. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/14218>

УДК 023.4:378

Сидоренко А. І.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та
архівної справи,

ВП "Миколаївська філія
Київського національного
університету культури і мистецтв"
м. Миколаїв, вул. Декабристів, 17

allasidorenko7@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2889-5219>

КРЕАТИВНО-ТВОРЧІ СКЛАДОВІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Стаття присвячена висвітленню питання формування креативно-творчих складових в процесі навчання студентів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". Охарактеризовані поняття "творчість", "креативність", компоненти креативної компетентності студентів вишів. Показані методи самостійної пізнавальної роботи та проблемного навчання студентів інформаційної сфери. Доведено, що використання креативно-творчих складових у навчальному процесі вищих закладів освіти дозволяє підвищити рівень готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до майбутньої професійної діяльності і бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Ключові слова: творчість, креативність, компоненти креативної компетентності студентів, бакалавр інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування креативної компетентності дозволив констатувати, що основну увагу вчені звертають на визначення суті цього концепту. Більшість науковців (Є. Атаманова, І. Бекешева, І. Брякова, Р. Давлетова, А. Давтян, Р. Епстайн, Е. Лузік, І. Особов, Л. Петришин, Т. Яковенко та ін.) наголошують на тому, що креативна компетентність, по-перше, має універсальний характер і є необхідною в будь-якій професійній діяльності; по-друге, є особистісним утворенням (якістю, властивістю, здатністю особистості до творчості); по-третє, відображає рівень творчих проявів особистості в певній сфері діяльності. В науковій думці представлено досвід розвитку креативності студентів вищої школи (Ю. Бистрова, С. Дімітрова-Бурлаєнко, Т. Желткова, В. Мороз, І. Особов, О. Пилишук). Питанням підготовки фахівців інформаційної сфери, з урахуванням активних, інноваційних форм навчання, певну увагу приділяють вітчизняні дослідники: Н. Бачинська, Т. Гранчак, А. Гуменчук, Т. Долбенко, О. Кухтяк, О. Матвієнко, Т. Новальська, О. Сербін, А. Соляник, М. Цивін, Г. Шемаєва, Т. Ярошенко та ін.

Формування творчої особистості є однією з найважливіших цілей у процесі підготовки сучасного конкурентоспроможного фахівця. Сьогодні поряд із терміном "творчість" більш звичним, особливо щодо сфери професійної діяльності, є термін "креативність".

Творчість – це процес створення суб'єктивно нового, що базується на здатності породжувати оригінальні ідеї та використовувати нестандартні способи діяльності. Із точки зору педагогіки, творчість розглядається як вища форма активності та самостійної діяльності особистості [4, с.259]; складне і водночас комплексне явище, зумовлене всім розмаїттям соціально-психологічних і психологофізіологічних передумов, що саме є чинником становлення, самопізнання й розвитку особистості [6].

Також творчість – це форма діяльності людини чи колективу – створення якісно нового, ніколи раніше не існуючого, стимулом для якого є проблемна ситуація, яку неможливо вирішити традиційними способами [5, с. 318].

Креативність трактується як творча, спрямована на створення, новаторська діяльність. Креативний – "здатний до вироблення нових, оригінальних ідей та їх втілення, спрямований на творчість" [49, с. 514].

Творчість і креативність розрізняються за значенням. Творчий процес ґрунтується на натхненні автора, його здібностях, традиціях, яких він дотримується. Головною складовою креативного процесу є прагматичний елемент, тобто початкове розуміння того, навіщо, для чого та як потрібно щось створювати і, власне, що саме потрібно створювати, усвідомлення цінності та переваг виявлення креативності у майбутній професійній діяльності [2, с. 87].

Креативну компетентність розглядають як ключову в списку загальнокультурних компетенцій випускника вишу, що забезпечує його конкурентоспроможність і затребуваність на ринку праці. Під "креативною компетентністю" розуміють рівень креативних здібностей і навичок, які демонструє людина.

Поняття "креативна компетентність" не має однозначного трактування, ученими характеризуються лише його окремі сторони. Дослідниця С. Дімітрова-Бурлаєнко виділила основні підходи до визначення креативної компетентності в сучасній науковій літературі:

- як система знань, умінь, навичок, здібностей і особистісних якостей, необхідних для творчості та самовдосконалення;
- як стійка властивість особистості, що виявляється в узгодженні знань, умінь, особистісних якостей і досвіду релятивного процесу створення нового;
- готовність до адаптивного використання отриманих знань і компетенцій у діяльності;
- інтегративна якість особистості фахівця, що складається з сукупності певних компетенцій, спрямованих на творчу діяльність;

- як інтегральна багатофакторна якість особистості, що обумовлює розвиток і саморозвиток творчих здібностей, уміння ефективно й продуктивно вирішувати професійні задачі, створювати у результаті інноваційний продукт;
- як здатність знаходити оригінальні рішення відомих задач, створювати нові професійні продукти, виявляти нові проблеми та знаходити їх вирішення за рахунок реалізації творчих здібностей особистості [2].

Ю. Бистрова виділяє шість компонентів креативної компетентності студентів вищої школи: 1) когнітивний компонент, що забезпечує можливість здобувати нові теоретичні знання в процесі активної пошуково-пізнавальної діяльності; 2) волевий компонент, спрямований на вміння успішно долати зовнішні й внутрішні перешкоди для досягнення освітньої мети (незалежність; наполегливість; здатність до перетворення; відкритість до нового досвіду; здатність іти на ризик); 3) емоційний компонент, що сприяє регулюванню й оптимізації діяльності студента на свідомому й підсвідомому рівні (помірна чутливість; експресивність; емоційна стійкість; відчуття новизни; чуйність і терпимість до протиріч); 4) мотиваційний компонент як своєрідне налаштування особистості на мобілізацію до майбутньої діяльності (самореалізація; мотивація досягнення успіху; ціннісні орієнтири; внутрішня мотивація, самовдосконалення); 5) діяльнісний компонент, що сприяє об'єднанню певної сукупності знань особистості для реалізації освітніх завдань, використовуючи вміння, навички, творчий досвід, особистісні якості, здатність знаходити неординарні рішення в нестандартних ситуаціях (гнучкість поведінки й мислення; активність; толерантність; адаптивність; оригінальність, нетривіальність, незвичайність висловлюваних ідей); 6) рефлексивний компонент, що дає змогу об'єктивно оцінювати себе та свою діяльність; самоконтролювати; критично оцінювати досягнуте (самоповага, інтуїція, самосвідомість, внутрішній локус контролю, прогнозування результатів своєї діяльності) [3, с. 406].

Безумовно, актуальними у структурі креативної компетентності студента є пізнавальні потреби, мотивація до творчої діяльності, мотивація до успіху, до самореалізації. Позитивний емоційний стан і віра у свої можливості також відіграють важливу роль у прояві креативної компетентності. Необхідною є також здатність до рефлексії щодо результатів власної творчої діяльності, спрямованість ціннісних орієнтацій студента на розвиток творчої особистості, наявність у нього моральних переконань у поєднанні з розвиненим почуттям реалій сьогодення та зваженим урахуванням власних інтересів.

У процесі навчання студентів спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" ВП "МФ КНУКіМ" креативно-творчими компонентами виступають: створення

креативного навчального середовища, що стимулює творчу діяльність студентів; розвиток креативного потенціалу особистості шляхом зняття психологічних бар'єрів творчості і формування потреби творчої самореалізації в майбутній професії, а також включення студентів до різних форм навчальної й науково-дослідницької діяльності.

Основними принципами формування креативної компетентності студентів інформаційної, бібліотечної та архівної справи є загальновідомі, чітко визначені принципи: *принцип свідомості*, що враховує розуміння студентами мети навчання, свідоме сприймання, засвоєння ними знань і застосування їх на практиці; *принцип активності та самостійності*, що розглядає знання як результат самостійної розумової праці особистості; *принцип системності й наступності знань*; *принцип науковості та доступності*, що спрямований на якісне розуміння й засвоєння студентами досягнень сучасної науки, *принцип зв'язку теорії з практикою*, що ґрунтується на впевненості студента в необхідності засвоюваних знань; *принцип професійної спрямованості*, що передбачає врахування особливостей виявлення креативної компетентності в майбутній професійній діяльності студента при виборі викладачем змісту, методів, засобів і форм навчання; *принцип варіативності*, що полягає у визнанні індивідуальних цілей майбутніх фахівців; *принцип міжпредметної інтеграції*, що сприяє поглибленню взаємозв'язків між навчальними дисциплінами, *принцип оптимальності*, що ґрунтується на використанні сучасних методів, технологій, прийомів навчання.

В умовах креативного освітнього середовища, яке позиціонує ВП "Миколаївська філія КНУКіМ", самостійна пізнавальна діяльність студентів спрямована викладачами на вирішення таких основних завдань: здобуття й закріплення знань, вироблення власних творчих прийомів і методів пізнання, формування навичок щодо організації вільного часу. Однією з найцікавіших форм самостійної роботи, спрямованої на розвиток креативного потенціалу особистості, є науково-дослідна робота, що створює можливість реальної взаємодії між викладачем і студентами, посилює інтерес до майбутньої професійної діяльності (її формами протягом різних десятиліть є: написання рефератів, їхнє взаємне рецензування; створення проектів; опрацювання науково-методичних джерел і матеріалів фахової преси, написання дипломних робіт, тез доповідей на науково-практичній конференції, підготовка виступів на предметні конференції, участь у наукових дослідженнях кафедри (збір емпіричних даних, обробка та аналіз даних), створення презентацій, буктрейлерів, сайтів тощо.

Серед методів, які використовувалися в процесі навчання майбутніх фахівців інформаційної сфери – наступі:

- метод евристичних питань ("ключових питань"), що використовується для збору додаткової інформації або для систематизації вже наявної в процесі рішення творчого завдання;
- метод проблемного навчання, як кейс-стаді (case study method) – метод ситуаційного аналізу, що наближає процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд проблемних ситуацій, що можуть траплятись у майбутній професійній діяльності студентів;
- метод фокальних об'єктів, що полягає в перенесенні властивостей одного чи декількох об'єктів на інший об'єкт (що лежить у фокусі переносу, тому й називається "фокальним");
- метод "мозкового штурму", який має певні особливості: 1) проходить у відкритій і дружній атмосфері, коли кожен учасник має право вільно висловлювати свої думки; 2) висловлені ідеї не підлягають критиці й оцінці, вітаються оригінальні ідеї та креативні пропозиції; 3) усі висловлені ідеї та пропозиції фіксуються на дошці, або в протоколі роботи групи; 4) озвучена ідея може бути розвинена й доопрацьована іншими учасниками мозкового штурму;
- метод моделювання, що використовується при створенні моделей документних фондів, моделей комунікацій, моделей захисту інформації та ін.

Для створення креативного освітнього середовища як підґрунтя для виявлення креативної компетентності майбутніх фахівців інформаційної сфери активно поєднувались традиційні й інноваційні педагогічні технології: лекції-дискусії; практико-орієнтовані завдання; веб-квест, навчальні квести, адаптовані до майбутньої професійної діяльності; сторітелінг; воркшоп, форми самостійного навчання з визначенням індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості тощо.

Створення креативно-творчого освітнього середовища здійснювалось шляхом забезпечення особистісного простору для креативно-творчої діяльності студентів; формування в них позитивної мотивації до розвитку й виявлення креативної компетентності; створення творчої атмосфери, що стимулює особистість до виявлення креативності, визнанні здібностей індивіда; інтеграції ідей тощо.

Отже, активізація впровадження форм і засобів педагогічної діяльності, метою яких є розвиток творчої мотивації та творчого ставлення до професії, шляхом спрямування

студентів на активність у діяльності, доведення значущості креативної компоненти в професійній діяльності та життєвій самореалізації майбутніх фахівців інформаційної сфери сприяє формуванню необхідних мотивів за допомогою поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій.

Реалізація креативно-творчої технології підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної взаємодії засобами інтерактивних методів дозволяє сформувати у студентів систему дій, направлених на використання знань в процесі вирішення професійно-направлених задач, сформувати у них мотиваційний, когнітивний, особистісно-рефлексивний, діяльнісно-конативний компоненти готовності до професійної взаємодії.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ "Перун", 2004. 1440 с.
2. Дімітрова-Бурлаєнко С. Д. Підготовка студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності: дис...к.п.н. Харків, 2018. 358 с. URL: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/K_08_120_02/23107.pdf. (дата звернення: листопад 2021).
3. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні : монографія / кол. авт.: Г.П.Клімова, С.М.Іванов, Л.С.Шевченко та ін.; за ред. Ю.Є.Атаманової, Г.П.Клімової. Харків : Право, 2015. 450 с.
4. Педагогічна енциклопедія. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/russpenc/18.php. (дата звернення: жовтень 2021).
5. Соціолого-педагогічний словник / авт.-уклад.: В. В. Радул, Я. В. Галета, Т. Я. Довга та ін. ; за заг. ред. В. В. Радула. Харків : Мачулін, 2015. 443 с.
6. Термінологічний словник: Основи педагогічної творчості і майстерності. URL : <http://ru.osvita.ua/school/method/348/>. (дата звернення: листопад 2021).

Reference

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / za red. V. T. Busel. Kyiv, Irpin : VTF "Perun", 2004. 1440 s.
2. Dimitrova-Burlaienko S. D. (2018). Pidhotovka studentiv tekhnichnykh universytetiv do vyvavlennia kreatyvnoi kompetentnosti u profesiinii diialnosti [Preparing students of technical

universities to identify creative competence in professional activities] : dys....k.p.n. Kharkiv, 358s.

URL: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/K_08_120_02/23107.pdf.

[Accessed November 2021].

3. Kontseptualni zasady stanovlennia innovatsiinoho suspilstva v Ukraini [Conceptual bases of formation of an innovative society in Ukraine]: monohrafiia / kol. avt.: H.P.Klimova, S.M.Ivanov, L.S.Shevchenko ta in.; za red. Yu.Ie.Atamanovoi, H.P.Klimovoi. Kharkiv : Pravo, 2015. 450 s.

4. Pedahohichna entsyklopediia [Pedagogical encyclopedia]. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/russpenc/18.php. [Accessed October 2021].

5. Sotsiolohe-pedahohichni slovnky [Sociological and pedagogical dictionary] / avt.-uklad.: V. V. Radul, Ya. V. Haleta, T. Ya. Dovha ta in. ; za zah. red. V. V. Radula. Kharkiv : Machulin, 2015. 443 s.

6. Terminolohichni slovnky: Osnovy pedahohichnoi tvorchosti i maisternosti [Terminological dictionary: Fundamentals of pedagogical creativity and skill]. URL : <http://ru.osvita.ua/school/method/348/>. [Accessed November 2021].

Sydorenko A. I.,

Candidate of Pedagogic Sciences,

Associate Professor, Mykolaiv branch of

Kyiv National University of Culture and Arts

CREATIVE AND CREATIVE COMPONENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF FUTURE INFORMATION SPECIALISTS

The article is devoted to the issue of formation of creative components in the process of teaching students in the specialty 029 "Information, library and archival affairs".

The concepts of "creativity", "creativity", components of creative competence of university students are characterized. Methods of independent cognitive work and problem-based learning of students of the information sphere are shown. It is proved that the use of creative components in the educational process of higher education institutions allows to increase the level of readiness of bachelors of information, library and archival work for future professional activity and to be competitive in the labor market.

Key words: creativity, creativity, components of creative competence of students, bachelor of information, library and archival business.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

УДК [004:023.4]-057.4

Сидоренко Т. В.,

кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент,
завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та
архівної справи

ВП "Миколаївська філія

Київського національного

університету культури і мистецтв"

Миколаїв, вул. Декабристів, 17

tatyana_tvs@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0003-0950-3467>

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

У статті висвітлюються поняття та види цифрових компетенцій, необхідних для формування конкурентоздатного фахівця. Визначені складові моделей цифрових компетенцій та їх характерні риси. Висвітлені основні компетенції План-схеми Європейської моделі цифрових компетенцій для освіти. Показані особливості формування цифрових компетентностей у бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Ключові слова: цифровізація, компетентності, цифрові компетентності, цифрове навчання, інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є збільшення впливу цифровізації на різні суспільні та виробничі процеси. Цифровізація, що прийшла на зміну комп'ютеризації, базується на цифровому представленні інформації та впливає на вміння використовувати її в процесі трудової діяльності. Тож soft skills цінуються більш високо, ніж hard skills [7]. Сучасність потребує нових спеціалістів, які достатньо гнучко, швидко орієнтуються в цифровому середовищі та активно використовують нові технології в професійній діяльності.

Роль закладів вищої освіти у формуванні цифрових компетенцій має полягати в тому, щоб отримувана професія вже включала необхідні навички. Доцільно, аби саме у процесі

отримання вищої освіти у людини формувалося коректне розуміння сутності цифровізації, її ролі у подальшому житті. Швидкість появи нових цифрових технологій така, що цифрові компетенції не можна засвоїти одноразово. Тобто, вже під час отримання першої вищої освіти людину слід зорієнтувати, що отримані знання будуть актуальними впродовж вельми короткого проміжку часу [4].

Перші згадки про цифровізацію припадають на початок 1990-х років: тоді, на фоні масштабного проникнення комп'ютерних технологій у повсякденне життя стало зрозуміло, що таке явище не можна просто звести до одного з проявів науково-технічного прогресу. До авторів, які заклали основи наукового дослідження цифровізації як явища, слід віднести D. Tapscott та P. Samuelson [8]. До дослідників, які наразі інтенсивно працюють у даному напрямку, слід віднести А. В. Василика, О. М. Горяїнова, А. П. Данилицьку, О. В. Михайленко, К. О. Січкаренко та ін. Питанням цифровізації та формуванню компетентностей фахівців інформаційної сфери приділяли увагу А. В. Гуменчук, О. Ю. Мар'їна, А. А. Соляник та ін.

Впровадження у навчальний та науковий процес вищого закладу освіти новітніх методів, що засновані на використанні інформаційних технологій є необхідною складовою вільного та відкритого доступу до отримання знань та інтеграції у світовий та європейський освітній простір. Поширення дистанційних форм навчання і застосування концепції "Освіта 4.0", а також стратегії розвитку цифрової освіти в ЄС, обумовлює розвиток цифрових компетенцій (digital competencies) [4].

Цифрові компетенції (стосовно певної особи) – це знання та навички, які необхідні для коректного, ефективного та безпечного використання цифрових технологій, а також існування у суспільстві, яке насичено цифровими технологіями [2, с. 120]. В 2017 році в ЄС було розроблено Європейську рамку для цифрової компетентності педагогів-DigCompEdu [12]. Цифрова компетентність визначена як впевнене, критичне та творче використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) для досягнення цілей, пов'язаних з роботою, працевдатністю, навчанням, дозволенням, інклюзією та / або участю в суспільстві.

Вперше у 1997 році поняття "цифрова компетентність" ввів американський письменник і журналіст Пол Гилстер. За його думкою, постійна присутність в гіпертекстовому полі Інтернету формує нові зразки поведінки, нові прийоми пошуку інформації та особливості комунікації, пов'язані з можливістю швидкого переміщення між ресурсами. Це веде до формування так званого 60 мережевого мислення, одна з важливих характеристик якого – висока інформаційно-комунікаційна активність [7].

Дослідники виділяють декілька "рівнів" проблематики набуття цифрових компетенцій: 1) набуття цифрових компетенцій особою як складова підвищення власного фаху, конкурентоспроможності на ринку праці; 2) набуття цифрових компетенцій як частини процесу соціалізації особи, її інтеграції у сучасній освіті [3, с. 57].

Визначення компонентів педагогічної системи формування цифрової компетентності для студентів є складним процесом, який передбачає визначення основних цифрових компетенцій для студентів означеної спеціальності з урахуванням реформування галузей, прогнозів щодо конкурентоздатності спеціалістів на ринку праці, персоналізації навчальних програм, а пізніше, і цифрових компетенцій, необхідних для кожного в його роботі. Дослідники щодо визначення найбільш значимих компетенцій, що мають вплив на розвиток компаній в рамках цифрової економіки, визначили наступні: когнітивні здібності; спеціальні знання, необхідні для конкретного ринку або галузі; компетенції, пов'язані з розвитком мислення росту (тобто стійкість, кмітливість, бажання навчатися, щоб залишатися актуальним, адаптуватися, спеціалізуватися) [4].

З огляду на те, що традиційна модель освіти, направлена лише на отримання знань, безнадійно застаріла, потрібна трансформація самої парадигми освіти та перегляд існуючих підходів і моделей освіти, направлених на розвиток загальної цифрової грамотності, соціальних та емоційних навичок для успіху у цифровому світі [11].

План-схема Європейської моделі цифрових компетенцій для освіти містить професійні, педагогічні, цифрові та транзграничні компетенції викладача з визначенням таких складових, як: професійна взаємодія, цифрові ресурси, навчання, оцінка, розширення можливостей учнів та сприяння розвитку їх цифрових навичок.

Під цифровою грамотністю (digital fluency) розуміють набір знань та вмінь, які необхідні для безпечного та ефективного використання цифрових технологій і ресурсів Інтернету. В основі ж цифрової грамотності знаходяться цифрові компетенції (digital competencies) – здібності вирішувати різні завдання в області використання ІКТ, тобто використовувати, створювати контент за допомогою цифрових технологій, включаючи пошук, обмін інформацією, взаємодію з іншими людьми, комп'ютерне програмування. Під цифровими навичками (digital skills) розуміють сталі, доведені до автоматизму моделі поведінки, що спираються на знання та уміння в області використання цифрових пристроїв, комунікаційних додатків і мереж для доступу до інформації та управління нею [11].

Діяльність ЄС в області розвитку навичок населення спирається на Європейську модель цифрових компетенцій для освіти (EU DigitalCompetence Framework for Educators).

Цифрові навички, покладені в основу цифрових компетенцій, поділяють на користувальницькі та професійні. До користувальницьких цифрових навичок відносяться базові та похідні цифрові навички [1].

Базові пов'язані з функціональною грамотністю у використанні електронних пристроїв та додатків (уміння працювати з різними технічними пристроями, файлами, Інтернет, онлайн-сервісами). Сюди додають також психомоторні навички (друк на клавіатурі), роботу з сенсорними екранами. Похідні цифрові навички пов'язані з вмінням усвідомлено використовувати цифрові технології в релевантному контексті як на робочому місці, так і в повсякденному житті. Це творчі навички для роботи в соціальних мережах, месенджерах, інформаційних порталах, здібність створювати цифровий контент та працювати з інформацією.

Професійні цифрові навички пов'язані з регулярним рішенням складних професійних задач в цифровій сфері (навички, що лежать в основі високотехнологічних професій – програмістів, веб-дизайнерів, аналітиків великих даних та ін.). Крім них сюди відносять вміння працювати в команді, креативність, критичне мислення.

Для ефективної реалізації стратегії цифрової трансформації, проєктів цифрового розвитку потрібні й особистісні компетенції. Особистісні компетенції (soft skills) у сфері цифрового розвитку представляють собою групу компетенцій, що відображають індивідуальні особливості індивіда, які дозволяють успішно брати участь в реалізації стратегії цифрової трансформації і проєктах цифрового розвитку. До особистісних компетенцій у сфері цифрового розвитку відносять: клієнтоцентричність, комунікативність, емоційний інтелект, креативність, критичність.

В моделі компетенцій виділені шість ключових професійних компетенцій (hard skills) в сфері цифрового розвитку: управління цифровим розвитком, розвиток організаційної культури, інструменти управління, управління та використання даних, використання цифрових технологій та розвиток ІТ-інфраструктури.

Областями цифрових компетенцій є: інформаційна грамотність, комунікація і співробітництво, створення цифрового контенту, безпека, рішення проблем.

Державними установами, дослідниками різних країн розробляються моделі цифрових компетенцій, які передбачають наступні напрямки для розвитку: цифровий та рішення проблем, з якими не зможуть впоратися машини.

Концептуальні засади розроблення переліку загальних цифрових компетентностей було закладено в проєкті "Цифровий порядок денний – 2020", в якому визначено

першочергові сфери, проєкти цифровізації та напрями цифрових трансформацій України на період від 2016 до 2020 р. [10].

В Україні створена національна онлайн-платформа з цифрової грамотності "Дія. Цифрова освіта", на якій розміщені безкоштовні онлайн-курси, які рекомендовані для всіх верств населення, і рекомендуються для опанування як учнями, так і студентами вишів.

Так, курс "Нові цифрові професії", який розроблено Міністерством цифрової трансформації України за підтримки швейцарсько-української Програми "Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади" (EGAP), що впроваджується Фондом Східна Європа та фінансується Швейцарією; курс "Основи кібергігієни" – курс Координатора проєктів ОБСЄ в Україні у рамках проєкту "Посилення спроможностей українських державних органів у сфері кібергігієни та кібербезпеки" за підтримки урядів Німеччини та Сполученого Королівства як частина загальної короткострокової програми підвищення кваліфікації для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування у співпраці з Українською школою урядування (<https://osvita.diiia.gov.ua/>) та ін.

Модель цифрової компетентності учнів (4 рівень – для гімназій і професійних навчальних закладів) (Росія) описує наступні складові навички цифрової компетенції: інформаційний менеджмент; спілкування у цифрових середовищах; контентну творчість; безпеку; рішення проблем. Так, приміром, контентна творчість передбачає: цифрову контентну творчість (створення відео, сайту тощо); створення нового знання (використання нового програмного рішення для виконання навчальної роботи); авторське право і ліцензії; програмування [6].

Існують класифікації видів цифрової компетентності. Г. У. Солдатовою виділені наступні: інформаційна і медіакомпетентність; комунікативна компетентність; технічна компетентність; користувальницька компетентність [9].

Враховуючи швидкі темпи реформування суспільства, вища школа намагається вносити зміни як у зміст навчання, так і використовувати нові форми, інструменти, що приведуть до покращення процесу формування цифрових компетентностей бакалаврів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Аналіз професійних цифрових компетентностей, унормованих Стандартом вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" свідчить про потребу розширення й поглиблення їх переліку. Зокрема, з 15 фахових компетентностей, що є обов'язковими для опанування майбутніми

бакалаврами інформаційної, бібліотечної та архівної справи, 10 наскрізні й мають бути засвоєні як в аналоговому, так і в цифровому режимах [5].

Майбутні фахівці інформаційної сфери під час навчання в університеті опановують сучасні прикладні комп'ютерні технології, програмне забезпечення, мережеві, хмарні технології. При виконанні практичних та самостійних завдань студенти набувають вмінь відбору, аналізу, оцінювання, систематизації, моніторингу, зберігання та поширення інформації як в аналоговому, так і цифровому форматах. Так, хмароорієнтована система підтримки навчання фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи передбачає використання хмарних сервісів і технологій, які забезпечують групову співпрацю викладачів та студентів, розробку, управління, поширення навчальних матеріалів із наданням спільного доступу засобами хмарних технологій (навчання у віртуальному класі, онлайн-конференції, вебінари, практичні заняття; онлайн-проекти, дистанційне навчання, відкрите навчання із великою кількістю доступних онлайн ресурсів тощо). Поступово оновлюється зміст навчальних планів спеціальності 029 "Інформаційна. бібліотечна та архівна справа" шляхом введення дисциплін "Кібербезпека", "Цифрові бібліотеки та архіви" та ін.

Фахівці визначають, що для набуття цифрових компетенцій слід додати і такі освітні компоненти, як "Цифрові медіа та комунікації", "Big Data та метадані", "Цифрова архітектура", "Цифрове кураторство", "Цифрова екологія" [5].

Отже, нинішній етап можна ідентифікувати як такий, протягом якого процеси цифровізації набрали особливо інтенсивний характер. Цифрові компетентності представляють собою здібність користувача впевнено, ефективно і безпечно вибирати і використовувати ІКТ в різних сферах життя. Це навички ефективного рішення завдань професійного, соціального, особистісного характеру з використанням різних видів інформаційно-комунікаційних технологій. Саме інтеграція нових технологій у вже існуючі практики стане основою успіху в цифровому освітньому світі, зокрема, і при підготовці фахівців для інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Список використаної літератури

1. Базовые цифровые компетенции. URL: https://hr.cdto.ranepa.ru/2_3_ (дата звернення: вересень 2021)
2. Василик А.В., Кушнір А.І. Компетенції HR-фахівця в епоху цифрових технологій. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. №9. С. 119-127.
3. Городенко Л.М. Цифрова та інформаційна нерівність у мережевій комунікації.

Інформаційне суспільство. 2012. №16. С. 56-59.

4. Горяїнов О. М. Цифрові компетенції викладача і студента як необхідна умова інтеграції вищих шкіл світу. Методологічні засади розвитку сучасних систем вищої освіти : зб. матер. Всеукр. наук.-метод. Інтернет-конф. (м. Харків, 26 квітня 2019 року). Х.: ХНАДУ, 2019. С. 186-188.

5. Гуменчук А. Система цифрових компетентностей Бібліотекаря 4.0. Вісник Книжкової палати. 2020. № 2. С. 23-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2020_2_8. (дата звернення: вересень 2021).

6. Модель цифровой компетенции учащихся. URL: https://www.hm.ee/sites/default/files/digipadevuse_mudel-ru.pdf. (дата звернення: листопад 2021).

7. Попов Е.С., Дидковская Я.В. Цифровые компетентности специалистов поколения Y и Z в условиях цифровизации экономики. URL: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/86114/1/978-5-7996-3053-9_2020_015.pdf. (дата звернення: листопад 2021).

8. Січкаренко К.О. Поняття цифрових компетенцій та їх комунікаційна роль у сучасному суспільстві. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6541>. (дата звернення: листопад 2021).

9. Солдатов Г. У., Рассказова Е И. Модели цифровой компетентности и деятельность российских подростков онлайн. Национальный психологический журнал. 2016. № 2 (22). С. 50-60. URL: <http://npsyj.ru/articles/detail.php?article=6622>. (дата звернення: листопад 2021).

10. Цифрова адженда України — 2020: концептуальні засади. Першочергові сфери, ініціативи, проекти "цифровізації" України до 2020 року : проект (версія 1.0.). Київ, 2016. 90 с. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. (дата звернення: жовтень 2021).

11. Широкопояс А. Обучение цифровым навыкам: Модели цифровых компетенций. URL: https://obzory.hr-media.ru/cifrovye_navyki_sotrudnika. (дата звернення: жовтень 2021).

12. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. European Commission: web-site. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/european-framework-digital-competence-educators-digcompedu>. (дата звернення: листопад 2021).

References

1. Bazovy`e czifrovyy`e kompetenczii [Basic digital competencies]. URL: https://hr.cdto.ranepa.ru/2_3. [Accessed September 2021].

2. Vasylyk A.V., Kushnir A.I. (2018). Kompetentsii HR-fakhivtsia v epokhu tsyfrovyykh tekhnolohii [Competences of HR-specialist in the age of digital technologies]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, 9, 119-127.
3. Horodenko L.M. (2012). Tsyfrova ta informatsiina nerivnist u merezhevii komunikatsii [Digital and information inequality in network communication]. *Informatsiine suspilstvo*, 16, 56-59.
4. Horiainov O. M. (2019). Tsyfrovi kompetentsii vykladacha i studenta yak neobkhidna umova intehtatsii vyshchyykh shkil svitu [Digital competencies of teacher and student as a necessary condition for the integration of higher education in the world]. *Metodolohichni zasady rozvytku suchasnykh system vyshchoi osvity : zb. mater. Vseukr. nauk.-metod. Internet-konf. (m. Kharkiv, 26 kvitnia 2019 roku)*. Kh.: KhNAD, 186-188.
5. Humenchuk A. (2020). Systema tsyfrovyykh kompetentnostei Bibliotekaria 4.0 [Librarian's Digital Competence System 4.0]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 2, 23-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2020_2_8. [Accessed September 2021].
6. Model tsyfrovoy kompetentsyy uchashchykhisia [Model of digital competence of students]. URL: https://www.hm.ee/sites/default/files/digipadevuse_mudel-ru.pdf. [Accessed November 2021].
7. Popov E.S., Dydkovskaia Ya.V. Tsyfrovyye kompetentnosty spetsyalystov pokoleniya Y y Z v uslovyiakh tsyfrovyzatsyy ekonomiky [Digital competencies of specialists of generation Y and Z in the context of digitalization of the economy]. URL: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/86114/1/978-5-7996-3053-9_2020_015.pdf. [Accessed November 2021].
8. Sichkarenko K.O. Poniattia tsyfrovyykh kompetentsii ta yikh komunikatsiina rol u suchasnomu suspilstvi [The concept of digital competencies and their communicative role in modern society]. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6541>. [Accessed November 2021].
9. Soldatova H. U., Rasskazova H. U. (2016). Modely tsyfrovoy kompetentnosty y deiatelnost rossiyskyykh podrostkov onlain [Models of digital competence and activities of Russian adolescents online]. *Natsionalnyi psykholohycheskyi zhurnal*, 2 (22), 50-60. URL: <http://npsyj.ru/articles/detail.php?article=6622>. [Accessed November 2021].
10. Tsyfrova adzhenda Ukrainy — 2020: kontseptualni zasady. Pershocherhovi sfery, initsiatyvy, proekty "tsyfrovizatsii" Ukrainy do 2020 roku : proekt (versiia 1.0.) [Digital Agenda of Ukraine - 2020: Conceptual Ambushes. First spheres, initiatives, projects of "digitalization" of Ukraine until 2020 : project (version 1.0.)]. Kyiv, 2016. 90 s. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. [Accessed October 2021].
11. Shyrokopoiias A. Obuchenye tsyfrovym navykam: Modely tsyfrovyykh kompetentsyi [Teaching

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

Digital Skills: Digital Competency Models]. URL: https://obzory.hr-media.ru/cifrovye_navyki_sotrudnika. [Accessed October 2021].

12. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. European Commission: web-site. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/european-framework-digital-competence-educators-digcompedu>. [Accessed November 2021].

Sydorenko T. V.,

Candidate of Sciences in Social Communications,
appointed docent of the Department of information,
library and archives sciences Mykolaiv
branch of the Kiev National University of Culture and Arts

FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES OF FUTURE SPECIALISTS IN
INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL AFFAIRS

The article highlights the concepts and types of digital competencies required for the formation of a competitive specialist. The components of digital competence models and their characteristics are determined. The main competencies of the Plan-scheme of the European model of digital competencies for education are highlighted. Features of formation of digital competences at bachelors of information, library and archival business are shown.

Key words: digitalization, competences, digital competences, digital learning, information, library and archival business.

УДК 021.4

Сімоненко Н. Є.,

завідуюча відділу обслуговування
Наукової бібліотеки,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв, 54007,
проспект Героїв України, 9
natalysimon@ukr.net

ЮВІЛЕЙНА ВИСТАВКА ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ДОСЯГНЕНЬ ВЧЕНОГО

***Анотація.** В статті йдеться про один з різновидів виставкової діяльності бібліотек, який став візитівкою соціокультурної діяльності відділу обслуговування користувачів у машинобудівному навчально науковому інституті НУК, а саме, виставки до ювілеїв науковців. Даються їх загальні ознаки та характеристики. Також акцентується увага на особливостях виставкової діяльності відділу під час дистанційного навчання студентів.*

***Ключові слова:** виставкова діяльність бібліотек, машинобудівний навчально-науковий інститут, виставки до ювілеїв науковців.*

Як не дивно, не зважаючи на багаторічну історію бібліотек та бібліотечної справи, розуміння того, що бібліотечні скарби треба не тільки накопичувати та зберігати, але й популяризувати шляхом їх демонстрування, прийшло тільки у 19 сторіччі. У найбільш економічно розвинених країнах – Німеччині, Франції, Великобританії, США швидко зростали обсяги книгодрукування, поповнювалися фонди бібліотек. Виникає потреба знайомити громадськість з особливо цінними виданнями та бажання дякувати благодійникам за дарунки. Об'єктивно, як напрям бібліотечної роботи, виникає виставкова діяльність, яка й досі лишається основним засобом соціокультурної бібліотечної роботи. Виставкова діяльність бібліотек закладів вищої освіти спрямована на забезпечення інформаційних, освітніх, науково-дослідних, культурно-дозвіллевих та інших потреб користувачів.

Виникнення віртуальної виставки додало виставковій діяльності бібліотек таку важливу у сучасному світі рису, як доступність. Сучасні користувачі бібліотек, особливо якщо мова йде про студентів та викладачів, користуються технічними засобами та мають можливість знайомитися з експозиціями книжкових виставок, як у самій бібліотеці та аудиторіях університету, так і на її сайті або в соціальних мережах.

Доступність бібліотечних послуг у мережі інтернет стає актуальною особливо останні майже два роки, коли свої жорсткі умови всьому світу диктує пандемія. Періодичні переходи університету на дистанційну форму навчання вимушують бібліотеки підлаштовуватися під дані умови. Відео-екскурсії по виставках у супроводі тексту або музики, онлайн-презентації новинок, відеоролики, бібліографічні огляди, зняті на телефон та викладені у мережі – ось ознаки сучасної "карантинної" виставкової діяльності бібліотек.

Відеоогляди "Леся Українка: погляд із XXI століття", "Світовий океан – запобігання забрудненню", "Професор І. С. Некрасов – засновник технічної освіти в Миколаєві",

"Секрети Чорного моря", ролик у стилі "етно" за мотивами вірша Лесі Українки, ціла низка віртуальних виставок – це далеко не весь перелік того, що було зроблено та ще буде зроблено співробітниками відділу обслуговування користувачів Наукової бібліотеки у машинобудівному навчально-науковому інституті НУК у цей складний але, як виявилось, багатий на творчі ідеї період.

Але хотілося б звернути увагу на один різновид виставкової діяльності, який найбільше сприяє популяризації саме особистості вченого, його наукових, педагогічних, життєвих досягнень. Це – виставки до ювілеїв науковців інституту, які стали візитівкою соціокультурної діяльності саме відділу обслуговування у машинобудівному навчально-науковому інституті.

МННІ НУК, якому майже 100 років, став правонаступником саме того механічного відділення політехнічного інституту, яке стало колискою кораблебудівної освіти на півдні України. Він навіть розташований у будівлі, яку з повагою та шаною величають Старий корпус. Більшості кафедр інституту по 80-90 років. Тому, про добрі традиції професійної школи "машфаку" годі й казати.

Все розпочалося з того, що у 2014 році співробітники кафедри експлуатації суднових енергетичних установок звернулися до бібліотеки з проханням прийняти участь у ювілейних заходах до 70-річчя завідувача кафедри професора В. М. Горбова, а саме, підготувати виставку, де відобразити його наукові, методичні, виробничі досягнення, віхи його життєвого шляху. Цей захід започаткував традицію, і за цей період було підготовлено 18 виставок до ювілеїв нині працюючих науковців МННІ та 7 виставок з циклу "Їх немає. Про них пам'ятають" до ювілеїв видатних діячів МННІ минулих років.

Ювілейні виставки можна об'єднати та охарактеризувати декількома ознаками:

- за змістом – вони завжди персональні; готуються до ювілеїв саме професорів, за дуже рідкісними виключеннями;
- за статусом – можуть бути самостійні, а можуть супроводжувати ювілейні або пам'ятні заходи;
- за місцем експонування – можуть бути організовані в бібліотеці, аудиторії, конференц-залі;
- за часом функціонування – можуть діяти тиждень, якщо знаходяться у приміщенні бібліотеки, або день, якщо за її межами;
- за ініціативою організаторів – організовуються або за пропозицією колег ювіляра, або за ініціативою бібліотекарів, але обов'язково узгоджується з ювіляром або колегами;

- за часом публікації і надходження в бібліотеку представлених матеріалів – має бути максимальне охоплення, але дуже важливо дати зрозуміти, що це не весь обсяг документів, які є в наявності у бібліотеці;

- за видами представлених видань – на виставці можуть бути представлені книги, компакт-диски, вітчизняні та закордонні періодичні видання, матеріали конференцій, збірники наукових праць, патенти на винаходи, дипломи. Все, що може максимально розкрити наукові, педагогічні, виробничі досягнення науковця (як наприклад, окремим розділом виставки до 55-річчя Олександра Костянтиновича Чередніченка були представлені авторські свідоцтва та патенти на винаходи, завдяки яким він отримав звання Заслужений винахідник України; а особлива гордість професора М. І. Радченка – це його учні. багато з яких стали переможцями Всеукраїнських конкурсів. Відповідні дипломи гідно проілюстрували виставку, присвячену його 70-річчю);

- за особливостями оформлення – при підготовці ювілейної виставки можна використовувати все, що допоможе глядачам побачити індивідуальність вченого, його людські якості, етапи його становлення як науковця, навіть узнати про його хоббі. Родзинкою виставки можуть стати автобіографічні довідки, фотоматеріали, вирізки зі старих газет, сімейні архіви. Ілюстративний матеріал, моделі, квіти, різна бутафорія доповнять її у вигляді фону;

- також можна акцентувати увагу глядачів на важливих деталях, як то посвідчення дійсних членів всесвітньовідомих професійних об'єднань, як наприклад професор В. М. Горбов є членом Королівського товариства суднобудівників Великобританії. або помітки про участь деяких шановних науковців (Г. Ф. Романовського, М. Р. Ткача, Б. В. Димо, Ю. Л. Мошенцева) у створенні офіційного видання Правил класифікації та побудови морських суден Регістру судноплавства України (РУ).

Практика підготовки подібних ювілейних виставок – це не тільки спроба віддати данину великої вдячності тим, хто сьогодні, незважаючи на великі труднощі, примножують надбання наукової та педагогічної школи інституту та тим, хто стояв у витоків машинобудівної освіти Півдня України. Для бібліотекарів – це популяризація власних багатих фондів, для викладачів – ще один привід привітати або згадати колегу або навіть спонукання до здорової конкуренції, а для студентів – знайомство з досягненнями та особистістю викладача, що має як пізнавальний, так і неабиякий виховний ефект.

Список використаної літератури

1. Виставкова діяльність – інформаційне обличчя публічної бібліотеки : методичні поради / КЗ "ОУНБ ім. Тараса Шевченка" Черкас. обл. ради ; уклад. Т. Горда, Черкаси, 2014, 24 с.
2. Захарова Н. Виставкова діяльність бібліотек як елемент інформаційного обслуговування, Наукові праці НБУ імені В.І. Вернадського, К., 2014, Вип. 39, С. 467 - 473
3. Українська бібліотечна енциклопедія. URL:
<https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%92%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA>.

References

1. Gorda T. 2014. Vystavkova diyal'nist' – informatsiyne oblychchya publichnoyi biblioteky [Exhibition activity - the information face of the public library]: methodical advice, Cherkasy Regional Universal Scientific Library named after T.G. Shevchenko, Cherkasy
2. Zakharova N. 2014. Vystavkova diyal'nist' bibliotek yak element informatsiynoho obsluhovuvannya [Exhibition activities library as an element of information service] Naykovi pratsi NBU imeni V.I. Vernadskogo, ussue 39, pp.467-473
3. Ukrayins'ka bibliotechna entsyklopediya [Ukrainian library encyclopedia] Available <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%92%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA>.

Simonenko N.

Head of Department

Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Heroes of Ukraine avenue, 9

ANNIVERSARY EXHIBITION AS A MEANS OF POPULARIZING THE ACHIEVEMENTS OF THE SCIENTIST

Abstract. The article talks about one of the varieties of exhibition activities of libraries, which has become the hallmark of the socio-cultural activities of the user service department at the

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

Machine-Building Educational and Scientific Institute Admiral Makarov National University of Shipbuilding, namely, exhibitions dedicated to the anniversaries of scientists. The attention is also focused on the peculiarities of the exhibition activities of the department during distance learning of students.

Keywords: exhibition activity of libraries, Machine-Building Educational and Scientific Institute, exhibitions for the anniversaries of scientists

Симоненко Н.,
заведующая отделом обслуживания
Научной библиотеки,
Национальный университет кораблестроения
имени адмирала Макарова,
украина, г. Николаев, 54007

ЮБИЛЕЙНАЯ ВЫСТАВКА КАК СПОСОБ ПОПУЛЯРИЗАЦИИ ДОСТИЖЕНИЙ УЧЕНОГО

Аннотация. В статье говорится об одной из разновидностей выставочной деятельности библиотек, которая стала визитной карточкой социокультурной деятельности отдела обслуживания пользователей в машиностроительном учебно-научном институте НУК, а именно, выставки к юбилеям ученых. Даются их общие признаки и характеристики. Также акцентируется внимание на особенностях выставочной деятельности отдела во время дистанционного обучения студентов.

Ключевые слова: выставочная деятельность библиотек, машиностроительный учебно-научный институт, выставки к юбилеям ученых

УДК 930.25:027.7:378.4(477.74-21)

Шершун Т. М.,
завідувач сектором архівів Відділу рідкісних видань
Наукової бібліотеки,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
library@onu.edu.ua
ResearcherID: J-3224-2016

АРХІВНИЙ ФОНД НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА ЯК СТРУКТУРОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено основні складові інформаційного забезпечення науково-дослідницької діяльності науковців, та студентів зокрема. Розкрито джерелознавчий потенціал архівних фондів, що зберігаються в університетській бібліотеки. Окреслені основні напрямки роботи з популяризації архівних фондів та принципи забезпечення доступності архівних документів.

Ключові слова: архівні документи, документальний комплекс, архівний фонд, особові архівні фонди, архівні ресурси і джерела, структурована інформаційна база.

Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова одна з найстаріших книгозбірень Півдня України з цікавою історією, традиціями та унікальним книжковим складом. Так історично склалось, що університетська бібліотека є зберігачем архівного фонду: особистих і наукових архівів викладачів та співробітників університету різних часів.

Архівні фонди університетської бібліотеки виступають ознакою самоцінності та унікальності бібліотеки. Практика упорядкування документального комплексу та організації архівних фондів бібліотеки з'явилася порівняно недавно і представляє новий напрям діяльності установи.

Історія архівного фонду бібліотеки почалася у другій половині ХХ ст., коли до бібліотеки почали надходити документальні комплекси особистих архівів [12, 211]. Першим особовим архівом у бібліотеці, до того ж єдиним придбаним коштом університетом, у 1965 р. був науковий архів професора психології Ланге М. М. [10, 39]. Пізніше почали надходити інші архіви, які дарували університетській бібліотеці викладачі та співробітники. В процесі обробки архівного фонду співробітники бібліотеки виробили методологію організації архівних фондів та їх обліку, опанували особливості забезпечення збереженості та використання фонду. Багатим практичним досвідом у роботі з архівними документами володіють співробітники відділу рідкісних книг та рукописів Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. У 2016 р. у ВРКіР було створено структурний підрозділ – сектор архівів, який займається реєстрацією, обліком і зберіганням архівних документів, науково-бібліографічним опрацюванням і презентацією архівних

фондів університетської бібліотеки. Під час організації та функціонуванні архівного фонду співробітники бібліотеки керуються Національними стандартами ДСТУ 2732:2004 "Діловодство й архівна справа: Терміни та визначення понять" та ДСТУ 4331:2004 "Правила описування архівних документів" [3; 4], у яких враховано вимоги конкретних норм, що склалися в теорії і практиці описування архівних документів в Україні, а також міжнародну практику описування. Також, методичні рекомендації "Складення архівних описів", у яких представлено рекомендації до складання описів архівних документів, систематизації справ, підготовки елементів довідкового апарату особових архівних фондів, удосконалення та перероблення описів, складення описів в електронній формі.

Сьогодні в університетській бібліотеці зберігаються та оприлюднені вісім архівних фондів. Так, фонд № 1 "Наукова бібліотека" та фонд № 2 "Матеріали до біографій співробітників ОНУ" склалися внаслідок накопичення документів бібліотекою та окремих її підрозділів за різні роки, в яких накопичилися та зберігаються розпорядчі, інструктивно-методичні матеріали, анкети та автобіографії співробітників бібліотеки та вчених університету [1]. Між іншим, переважну більшість складають архівні фонди особового походження: М. М. Ланге (1858-1921), Ф. Є. Петруня (1894–1963), А. Г. Готалова-Готліба (1866–1960), В. С. Фельдмана (1915–2008) і О.Ю. Ноткіної (1923–2007), Б. О. Лупанова (1887–1959) та П. Й. Каришковського-Ікара (1921-1988), які належать викладачам та співробітникам Новоросійського (Одеського) університету [2].

На сучасному етапі розвитку архівної ті бібліотечної справи використання інформаційних ресурсів набуло надзвичайної актуальності. До того ж, розвиток інформаційних технологій вимагає ефективного використання накопиченого документального потенціалу. Електронні ресурси відіграють важливу роль у здійсненні інформаційно-комунікаційної функції бібліотеки і мають безумовні переваги в умовах дистанційного навчання порівняно з традиційними засобами комунікації.

Співробітники забезпечують користувачам доступ до архівних документів як в читальних залах, так й надають якомога повну та об'єктивну інформацію про склад та зміст архівних фондів через глобальну мережу Інтернет. Веб-сайт наукової бібліотеки є своєрідною документально-інформаційною системою, що існує у вигляді організованої сукупності документів та зв'язків між ними.

Сьогодні науково-дослідницька діяльність студентів є важливою складовою навчального процесу у вищих навчальних закладів, вона забезпечує підготовку фахівців, здатних творчо застосовувати у практичній діяльності [9]. Архівні фонди університетської

бібліотеки мають величезний інформаційно-джерельний потенціал, тому виступають важливою складовою інформаційного забезпечення науково-дослідницької діяльності студентів.

Архівні реєстри виступають базою структурованого інформаційного ресурсу бібліотечних фондів [8, 6]. Архівні описи (реєстри) опрацьованих та оприлюднених особових архівних фондів представлені на сайті бібліотеки: <http://lib.onu.edu.ua/ua/opisaniya-arhivov/> в електронному вигляді. Інформація, розміщена на сайті, насамперед, допомагає досліднику орієнтуватися у архівних фондах університетської бібліотеки, анотаціях до кожного фонду розміщена інформація про фондоутворювача, рід його занять, короткі біографічні відомості та довідка про надходження до бібліотеки ОНУ.

Особливо корисно і зручно для користувачів те, що більшість одиниць зберігання (архівних справ) співробітники детально анотували. Так, в описах справ міститься інформація про зміст документів, встановлено авторство, ступінь повноти, справжність або копійність, мову документа, спосіб написання та опублікування, наявність додатків до них, зовнішні особливості, крайні дати документів і кількість аркушів одиниці зберігання [12, 215]. Така ґрунтовна робота, проведена описувачами архівних справ, значно полегшує пошуковий запит дослідників конкретної інформації про фондоутворювача чи склад його архівного комплексу.

Особові архівні фонди Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова – унікальна джерельна база, до того ж зручний та корисний структурований інформаційний ресурс для наукових досліджень. Адже архівні документи упорядковані за певною структурою і за певними основними групами: біографічні документи; творчі матеріали; матеріали службової, педагогічної, наукової та громадської діяльності; господарсько-майнові та побутові документи; листування [11, 146]. Такий методологічний підхід дозволяє співробітникам структурувати величезний інформаційний пласт конкретного архівного фонду під час опису, а у подальшому орієнтує дослідників та значно полегшує їм пошук у інформаційному полі того чи іншого архівного фонду.

Співробітники Відділу рідкісних книг та рукописів активно проводять роботу з популяризації архівних фондів університетської бібліотеки. Серед таких напрямів популяризації і доступності архівів бібліотеки, перш за все слід згадати тематичні віртуальні виставки з використанням оригіналів архівних документів та презентації їх у відкритому доступі на веб-сайті бібліотеки: <http://lib.onu.edu.ua/ru/virtualnye-vystavki/>. Електронні

виставки, присвячуються визначним науковцям університету та привертають увагу наукової спільноти до ювілярів, спонукають до вивчення наукової спадщини вчених.

Одним з напрямів роботи сектору архівів ВРКІР є наукове опрацювання архівних фондів бібліотеки. Архіви постійно вивчаються співробітниками, здобутки своїх досліджень вони публікують у статтях та колективних монографіях. Результати архівних студій бібліотекарів-архівістів можна знайти в університетському репозитарії: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/>, який містить повнотекстові наукові публікації у відкритому доступі. Показово, що деякі архівні документи з фондів університетської бібліотеки вперше оприлюднюються та залучаються до наукового обігу.

Проводиться робота з студентами профільних факультетів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. З 2017 року співробітники Відділу рідкісних книг та рукописів читають лекції та проводять практичні заняття з архівознавства для студентів факультету історії та філософії, знайомлять з архівними фондами університетської бібліотеки, розкривають склад та зміст архівних фондів, допомагають оволодіти навичками роботи з архівами, бібліографічного опису архівних документів. У 2020 році в умовах дистанційного навчання співробітники почали проводити заняття онлайн на платформі Zoom. Під час занять студенти слухають теоретичну частину про історію складання архівного фонду бібліотеки, його складу та змісту.

Загалом, такий потужний інформаційний ресурс як архівні фонди допомагає побачити обриси документальної спадщини Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, наблизити архіви до потреб сучасного користувача та суспільства в цілому. Результати багаторічної роботи Відділу рідкісних книг та рукописів та сектору архівів надають можливість користувачам більше дізнатися про документи архівного фонду, які є носіями унікальної інформації про історію освітніх установ міста, про життя і діяльність університетських викладачів та його співробітників, які відігравали значну роль у розвитку науки в Україні, та Одеси зокрема. Архівні фонди постають як цінна інформаційна база наукових досліджень, яка широко представлена у вільному доступі на сайті університетської бібліотеки. Співробітники бібліотеки у своїй роботі забезпечують прозорість і доступність інформації про архівні фонди, ведуть активну роботу з популяризації архівних фондів, які зберігаються в університетській бібліотеці.

Список використаних джерел та літератури

1. Архів НБ ОНУ (Архів Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова), ф. 1 (Наукова бібліотека), 179 од. зб.; Ф. 2 (Матеріали до біографій співробітників ОНУ імені І. І. Мечникова), 1415 од. зб.
2. Архів НБ ОНУ, ф. 3 (Ланге М. М.), 497 од. зб.; Ф. 4 (Фельдман В. С. і Ноткіна О. Ю.), 217 од. зб.; Ф. 5 (Петрунь Ф. Є.), 545 од. зб.; Ф. 6 (Готалов-Готліб А. Г.), 221 од. зб.; Ф. 7 (Лупанов Б. О.), 19 од. зб.; Ф. 8 (Каришковський-Ікар П. Й.), 62 од. зб.
3. ДСТУ 2732:2004 : Діловодство й архівна справа: Терміни та визначення понять. – Взамін ДСТУ 2732-94 ; Введ. 2005-07-01. – Київ, 2005. – 31 с.
4. ДСТУ 4331:2004 : Правила описування архівних документів. – Введ. 2005-07-01. – Київ, 2005. – 16 с.
5. Складення архівних описів [Електронний ресурс] : метод. рек. / уклад. Н. М. Христова. – Київ, 2013. – 137 с. – Електрон. аналог. друк. вид. – Режим доступу: <http://bit.ly/2jKNh7p> (дата звернення: 18.09.2017). – Загол. з екрана.
6. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Бібліотеки, музеї, архіви у формуванні інтелектуального та інформаційного простору / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Бібл. вісн. – 2006. – № 5. – С. 41-42.
7. Гавриш В. І. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/17604>
8. Гораш К. В. Складові інформаційного забезпечення науково-дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів // Народна освіта. – 2014. – Випуск №1 (22). – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2179.
9. Научное наследие Н. Н. Ланге в университетской библиотеке / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова ; авт.: В. И. Подшивалкина, Р. Н. Свиначенко, Е. В. Полевщикова; авт.-сост.: М. В. Алексеенко, Е. В. Бережок, О. Л. Ляшенко [и др.] ; отв. ред. М. А. Подрезова ; библиогр. ред. В. В. Самодурова. – Одесса : Астропринт, 2010. – 350 с. – (Развитие науки в Одесском (Новороссийском) университете ; вып. : Психология).
10. Шершун Т. М. Особові архівні фонди в Науковій бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова / Т. М. Шершун // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2017. – Т. 22, № 1 (17). – С. 146–159. – Режим доступу : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/10698>
11. Шершун Т. М. Формування архівного фонду Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова: питання історії, теорії та методики / Т. М.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО
цифрової епохи в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу, наукової та
дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

Шершун // Вісник Одеського національного університету. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2017. – Т. 22, вип. 2 (18). – С. 210-222. – Режим доступу : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/12030>

Shershun T.

ARCHIVAL FUND OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ODESA I. I. MECHNIKOV
NATIONAL UNIVERSITY AS A STRUCTURED INFORMATION BASE RESEARCH

The article describes the history of the formation of the archive library of the Scientific Library of the Odesa I. I. Mechnikov National University. The practice of streamlining the documentary complex and the formation of personal archives funds in the Scientific Library appeared relatively recent and represents a new direction of the institution's activities.

The archives of the Scientific Library are a unique source base of research that helps scientists in research activities. The results of many years of work of the Department of Rare Books and Manuscripts and the Archives Sector provide users with the opportunity to learn about archival documents, which are carriers of information about the history of educational institutions, the life and work of university professors and staff.

Archival holdings are widely available on the University Library website. In their work, the library staff ensures transparency and accessibility of information about archival funds, is actively working to promote archival funds stored in the university library.

Key words: archival collections, personal archives, documentary complex, students' research work, information support, information resource and sources, archival collections of libraries, digitization of collections.

УДК 027.08-024.87:614.96

Ястремська Г. А.,

завідуюча інформаційно-бібліографічним відділом бібліотеки,
Миколаївський національний аграрний університет,
вул. Генерала Карпенка, 73, м. Миколаїв
yastremska@mnau.edu.ua

Фисенко І. А.,

завідуюча сектором інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки,
Миколаївський національний аграрний університет,

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

вул. Генерала Карпенка, 73, м. Миколаїв

fisenko@mnau.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИМ ВІДДІЛОМ БІБЛІОТЕКИ МНАУ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

На період карантинних обмежень інформаційно-бібліографічний відділ не припиняв своєї роботи, а навпаки розширив діапазон послуг, які можна отримати дистанційно: засвоїли навички роботи в он-лайн режимі, розширили спектр інформаційно-бібліографічних послуг, оновили та актуалізували більшість власних баз даних та підвищили свій професійний рівень.

Ключові слова: бібліотека МНАУ, пандемія, карантинні обмеження, обслуговування користувачів, дистанційне обслуговування, Grafiati, самоосвіта.

During the quarantine period, the information and bibliographic department did not stop its work, but instead expanded the range of services that can be obtained remotely: learned online skills, expanded the range of information and bibliographic services, updated and updated most of its own databases and raised their professional level.

Keywords : MNAU library, pandemic, quarantine restrictions, customer service, remote service, Grafiati, self-education.

Глобальна пандемія COVID-19 внесла свої зміни у звичний ритм життя людей на планеті. У березні 2020 року Верховна рада України прийняла закони, спрямовані на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби. З цього часу почалася нова реальність, яка змінила особисте та професійне життя майже кожної людини.

Науково-педагогічні працівники, студенти, учні, бібліотекарі та користувачі бібліотек почали пристосовуватися до конкретних умов праці і навчання та використовувати нові форми роботи.

Основним завданням бібліотеки МНАУ є інформаційна підтримка наукового та навчального процесів, які наразі, здійснюються в дистанційному режимі. Науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти сьогодні потребують нашої допомоги більше, ніж зазвичай.

Співробітники бібліотеки аграрного університету досить швидко налагодили дистанційну роботу відділу, яка включає електронну комунікацію та електронний документообіг, перерозподіл обов'язків, дистанційне обслуговування науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, тому що серед головних завдань бібліотеки залишається зв'язок з користувачами: надання консультацій по оформленню текстового документа до видання; надання доступу до повнотекстових наукових та навчальних видань; редагування списків джерел, як використаних, так і рекомендованих; редагування списків посилань у наукових роботах та ін.

Під час поширення епідемії в березні-квітні 2021 р. співробітники відділу працювали дистанційно. Відповідно до статті 60-2 КЗпП України дистанційна робота – це форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією власника або уповноваженого ним органу, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Необхідний матеріал ми відбирали безпосередньо у відділі за допомогою автоматизованої бібліотечної інформаційної системи "УФД/Бібліотека". Потім укладали бібліографічні покажчики та тематичні списки статей за спеціальностями освітньої підготовки здобувачів вищої освіти та науковими темами університету. Узагальнювалися та редагувалися ці матеріали у дистанційному режимі.

Пандемія наклала свій відбиток і на ринок періодичних видань. В зв'язку з чим деякі спеціалізовані видання припинили своє існування. Не було можливості виписати бажану кількість паперових періодичних видань за профілем університету. Тому, велика увага була сконцентрована на електронних ресурсах та електронних періодичних виданнях, розміщених у відкритому доступі. Фахівці відділу здійснювали аналітичну обробку електронних документів. Цей процес складався з наступних етапів:

- завантаження журналу з офіційного сайту;
- за допомогою програми-редактора кожна стаття з журналу була відокремлена в окремий PDF файл;
- укладання бібліографічного опису документа;
- розміщення документа у повнотекстових базах даних.

Після здійснення цих процесів статті є доступними для користувачів в локальній мережі університету.

Також у цей період з'явилася можливість більш ретельно здійснити редакцію власних баз даних, доповнити перелік ключових слів, додати нові рубрики, актуалізувати індекси УДК.

В період карантинних обмежень співробітники інформаційно-бібліографічного відділу надають віртуальні бібліографічні довідки; здійснюють пошук і відбір джерел інформації для написання курсових та наукових робіт; консультують з оформлення списків використаних джерел за допомогою сервісу "Grafati".

В травні 2021 р. Миколаївський національний аграрний університет підписав угоду та отримав доступ до сервісу "Grafati"

"Grafati" – це сервіс автоматичного оформлення бібліографічних посилань і створення списків використаних джерел.

Мета цього сервісу – дозволити користувачам – здобувачам вищої освіти, аспірантам, науковцям та іншим авторам якісно оформлювати списки джерел до власних праць, не витрачаючи час на дослідження нюансів кожного конкретного стилю цитування.

Сьогодні сервіс "Grafati" надає можливість генерувати бібліографічні посилання та створювати списки використаних джерел за українськими та міжнародними стандартами в найновіших редакціях.

Реєстрація відбувається за поштою в домені @mnau.edu.ua, яка використовується на офіційній сторінці цього сервісу : <https://www.grafati.com/uk/signup/>.

Науково-педагогічні працівники і здобувачі вищої освіти мають можливість отримати повнотекстові електронні версії навчальної літератури, надіславши запит на електронну пошту бібліотеки library@mnau.edu.ua. Навчальні та наукові матеріали розміщені на Google-диску бібліотеки у папці "Дистанційна освіта".

Для підготовки списків джерел до наукових робіт користувачі можуть віддалено скористатися електронним каталогом нашої бібліотеки, який містить близько 112 тис. записів. Також у репозитарії МНАУ розміщено усі навчальні, навчально-методичні та наукові ресурси за останні 5 років, створені науково-педагогічними працівниками університету. Ці ресурси доступні з будь-якого гаджету з доступом до мережі Інтернет.

На послуги бібліотеки, в тому числі і платні, існує великий попит і зміна їхнього формату з очного на дистанційний не зменшила їх обсяги, а навпаки значно збільшила кількість запитів. На період карантинних обмежень співробітники інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки надають платні послуги за запитами користувачів, які надходять на електронну пошту бібліотеки. Це:

- присвоєння навчальним посібникам, монографіям, авторефератам дисертацій, науковим статтям класифікаційних індексів за таблицями УДК та надання авторського знаку;
- редагування списків посилань за українськими та міжнародними бібліографічними стандартами;
- надання посилань на повнотекстові ресурси з фондів бібліотеки розміщених на Google-диску.
- редагування наданих науково-педагогічними працівниками навчально-методичних матеріалів, їх оформлення згідно з діючими стандартами підготовки текстового документа до видання;

Скористатися даними послугами можуть викладачі, аспіранти та студенти університету, надіславши запит на адресу library@mnau.edu.ua. У запиті необхідно надати таку інформацію:

- повну назву документу;
- анотацію або ключові слова, які розкривають зміст роботи;
- контактні дані автора: П.І.Б., телефон, e-mail.

В період карантину фахівці інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки МНАУ використали цей час для самоосвіти, вивчення досвіду роботи інших бібліотек, участі у семінарах-практикумах з УДК, які проводили фахівці Книжкової палати України, навчалися на платформі онлайн-освіти "Prometheus".

Отже, під час карантинних обмежень наша бібліотека не припиняла свою роботу. Інформаційно-бібліографічний відділ у цей складний період виконував усі свої функції, здійснював обслуговування користувачів у повному обсязі. Протягом дистанційної роботи співробітники, скориставшись можливістю, підвищили свій професійний рівень, засвоїли навички роботи в он-лайн режимі, розширили спектр інформаційно-бібліографічних послуг. Окрім цього було оновлено та актуалізовано більшість власних баз даних за рахунок електронних ресурсів.

Інформаційно-бібліографічний відділ бібліотеки готовий до викликів сучасності, має матеріально-технічної базу для надання найновішої інформації у найкоротші терміни для забезпечення потреб своїх користувачів.

У підсумку можна сказати, що бібліотека МНАУ є важливою частиною цифрового освітнього середовища. Вона залишається основним інформаційним осередком в навчальному процесі, є центром акумуляції інформаційних ресурсів та інформаційною базою для навчальної та наукової діяльності.

Список використаної літератури

1. Бібліотеки у період карантину: професійна мобільність та спроможність до змін. Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека – Головна. URL: <http://www.reglibrary.mk.ua/arc/karantin.pdf> (дата звернення: 01.11.2021).
2. Книжкова палата України. *Книжкова палата України*. URL: http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_seminar.html (дата звернення: 01.11.2021).
3. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII : станом на 14 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.11.2021).
4. Остафійчук Т. Онлайнві послуги бібліотек – місцевій громаді Вітовщини. Бібліотечна планета. 2021. № 2 (92). С. 9-11.
5. Польова В. Бібліотеки під час пандемії. Goethe-Institut. URL: <https://www.goethe.de/prj/lek/uk/dos/pan.html> (дата звернення: 01.11.2021).
6. Рабаданова Л. Робота бібліотеки в умовах карантину | КПІ ім. Ігоря Сікорського. КПІ ім. Ігоря Сікорського. URL: <https://kpi.ua/2020-kp14-2> (дата звернення: 01.11.2021).
7. Розширення медіапростору університетських бібліотек в період пандемії covid-19. Державний університет "Одеська політехніка". URL: https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/mediaprostir_bibliotek.pdf (дата звернення: 01.11.2021).
8. Севастьянова М. В. Тенденции развития информационно библиографического обслуживания в виртуальной среде: основные проблемы. Информационно аналитическое обеспечение сферы культуры: состояние и перспективы : материалы всерос. конф., м. Санкт-Петербург, 16–18 верес. 2015 р. Санкт-Петербург, 2015. С. 77–80. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-informatsionno-bibliograficheskogo-obsluzhivaniya-v-virtualnoy-srede-osnovnye-problemy/viewer> (дата звернення: 01.11.2021).
9. Тодорова Є. М. Особливості бібліографічного обслуговування в цифровому просторі. Короленківські читання. 2014. Харків, 2015. С. 21-31.
10. Prometheus. *Prometheus – Найкращі онлайн-курси України та світу*. URL: <https://prometheus.org.ua/> (date of access: 01.11.2021).

Наукове видання

**СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ ЗВО
ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ В СТРУКТУРІ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, НАУКОВОЇ ТА
ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО**

Всеукраїнська науково-практична конференція

11 листопада 2021 року

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

(українською мовою)

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Редактор С. В. Ларенкова